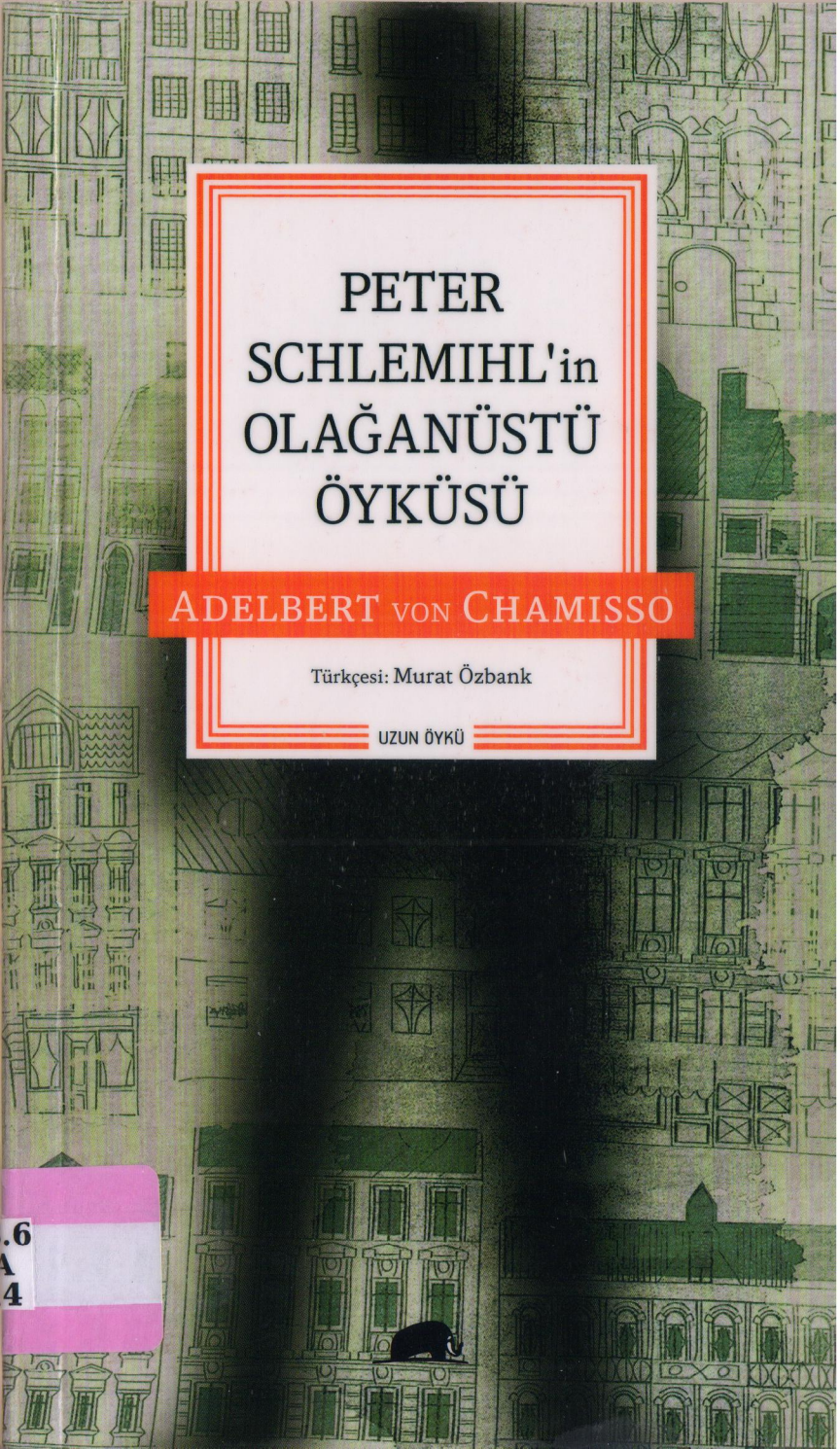


# PETER SCHLEMIHL'in OLAĞANÜSTÜ ÖYKÜSÜ

ADELBERT VON CHAMISSO

Türkçesi: Murat Özbank

UZUN ÖYKÜ

.6
A
4

**Adelbert von Chamisso** 1781'de Fransa'da doğdu ve on beş yaşında ailesiyle birlikte Berlin'e yerleşti. Botanik eğitimi alıp 1815-1818 yıllarında dünyayı dolaştı. Pek çok şiir ve balada da imza atan Chamisso 1814'te kaleme aldığı ve dünya klasikleri arasında önemli bir yer edinen *Peter Schlemihl'in Olağanüstü Öyküsü*'yle dünya çapında tanındı.

# PETER SCHLEMIHL'in OLAĞANÜSTÜ ÖYKÜSÜ

ADELBERT VON CHAMISSO

UZUN ÖYKÜ



Kolektif Kitap -51
Dünya Edebiyatı -9 | Uzun Öykü
Peter Schlemihl'in Olağanüstü Öyküsü
Özgün Adı: *Peter Schlemihls wundersame Geschichte*

---

© Türkçesi: Murat Özbank, 2014
© Kolektif Kitap, 2014

ISBN: 978-605-5029-25-8

Yayına Hazırlayan: Murat Oğurlu
Son Okuma: Yusuf Zeybekoğlu
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol
Sayfa Düzeni: Kolektif Tasarım

1. Baskı, Eylül 2014, İstanbul
Sertifika No: 25574

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 239
Topkapı, İstanbul | 0212 613 11 12
Sertifika No: 12491

**Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti.**
Caferağa Mah. Ressam Şeref Akdik Sok.
No: 10 Kadıköy, İstanbul
www.kolektifkitap.com | info@kolektifkitap.com
T: 0216 337 05 18 | F: 0216 337 03 18

---

Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez.

# PETER SCHLEMIHL'in OLAĞANÜSTÜ ÖYKÜSÜ

ADELBERT VON CHAMISSO

UZUN ÖYKÜ

Türkçesi: MURAT ÖZBANK

KOLEKTİF.

# I

Benim için oldukça yorucu geçen olaysız bir seyahatten sonra nihayet limana vardık. Sandal beni kıyıya bırakır bırakmaz birkaç parça eşyamı sırtlandım ve uğul uğul kaynaşan insan kalabalığını yararak önünde tabela asılı binalardan karşıma ilk çıkan, en gösterişsiz olanına girdim. Bir oda istedim; hancı bir bakış atarak beni şöyle bir tarttı ve oraya layık görmüş olacak ki tavan arasına çıkardı beni. Ona temiz su getirmesini söyledim ve Bay Thomas John'u tam olarak nerede bulabileceğimi iyice bir tarif ettirdim: "Şehrin kuzey kapısının hemen dışında sağdaki ilk konak, kırmızı ve beyaz mermerden yapılmış, bir sürü sütunu olan büyük yeni bir bina." İyi.

Vakit henüz erkendi; hemen bohçamı açtım, yeni tersyüz ettirdiğim siyah redingotumu çıkarıp en iyi elbiselerimi giyindim, tavsiye mektubumu cebime koydum ve mütevazı hayallerimi gerçekleştirmeme yardımcı olacak adama doğru yola koyuldum.

Kuzey caddesinden yukarı yürüdüm ve şehir kapısına ulaşır ulaşmaz yeşillikler içinde parıldayan

sütunları gördüm. "İşte burası," diye düşündüm. Mendilimle ayakkabımın tozunu aldım, kravatımı düzelttim ve yaradana sığınarak çıngırağın ipini çektim. Kapı açıldı. Giriş holünde uşak beni sıkı bir sorgulamadan geçirdi ama nihayetinde gelişimi bildirdi ve böylece Bay John'un birkaç misafiriyle birlikte açık havada gezindiği parka davet edilme onuruna eriştim. Etrafına saçtığı azametli ve kendinden hoşnut parıltı sayesinde adamı tanımakta hiç güçlük çekmedim. Çok iyi bir şekilde, zengin bir adam zavallı bir fakiri nasıl karşılarsa öyle karşıladı beni; hatta misafirlerine sırtını dönmemeye özen gösterip, hatta yüzünü bile bana çevirerek sunduğum mektubu aldı elimden.

"Vay, Vay! Kardeşimden; epeydir haber almamıştım ondan. Umarım sağlığı yerindedir." Cevap vermemi beklemeden, elindeki mektupla bir tepeyi göstererek misafirleriyle konuşmaya devam etti: "Şuraya," dedi, "yeni binayı şuraya yaptırıyorum." Bir yandan mektubun mührünü açarken, servet konusundan açılmış sohbeti de hiç ara vermeden sürdürüyordu: "Hiç değilse bir milyonu olmayan adam," dedi bir ara, "tabiri mazur görün ama bence itin tekidir."

"Kesinlikle doğru!" diye bağırdım yüreğimden taşan bir coşkuyla. Bu onun hoşuna gitmiş olacak ki bana gülümseyerek "Buradan ayrılma sevgili dostum," dedi, "belki daha sonra bu konuda ne düşündüğümü söylecek vaktim olur." Bunu söylerken elindeki mektubu gösteriyordu; sonra cebine soktu ve yeniden misafirlerine döndü. Kolunu genç bir hanıma uzattı, öteki beyler de öteki güzel hanımlarla

eşleştiler. Çok geçmeden her şey olması gerektiği gibi bir düzene girdi ve açılmış güllerle bezeli bir tepeye doğru hep birlikte yola koyuldular.

Ben de peşlerine takıldım; kimse bundan rahatsızlık duymadı zira benimle ilgilenen tek bir allahın kulu yoktu. Grubun neşesi yerindeydi; cilveleşiyor, şakalaşıyor, bazen hafif şeyleri ciddiye, çoğu zaman da ciddi şeyleri hafife alarak cıvıl cıvıl muhabbet ediyorlardı; orada bulunmayan arkadaşları ve onların halleriyle ilgili şakalar havada uçuşuyordu. Bense neden bahsettiklerini anlayamayacak ölçüde yabancı ve böylesi bulmacalara kafa yoramayacak kadar da endişeli ve kendi içime kapanmış bir haldeydim.

Gül bahçesine ulaştık. Günün kraliçesi olduğu anlaşılan sevimli Fanny, açmış bir gülü bizzat kopartmak için ısrar etti, bir diken battı parmağına ve kıpkırkırmızı kan, koyu renkli güllerden boşanırcasına, narin eline aktı. Bu kaza bütün grubu harekete geçirdi. Yara bandı arandı. Bizimle birlikte, ancak daha önce dikkatimi çekmemiş, sessiz, zayıf, kara kuru, sırık gibi uzun boylu, yaşlı bir adam hemen elini eski moda, kuyruklu, gri tafta ceketinin yan cebine attı, küçük bir cüzdan çıkardı, açtı ve arzu edilen nesneyi yerlere kadar eğilerek hanımefendiye sundu. Kadın kimin verdiğine hiç aldırmadan ve teşekkür niyetine tek bir kelime dahi etmeden aldı. Yara sarıldı ve herkes tepenin yamacından zirveye doğru yeniden tırmanmaya başladı. Amaç, parkın yeşil labirentinin ardında uzanan uçsuz bucaksız deniz manzarasının keyfini sürmekti.

Manzara gerçekten de engin ve görkemliydi. Ufukta, suyun koyuluğuyla gökyüzünün maviliği arasında, parlak bir leke seçiliyordu. "Buraya bir dürbün getirin," diye seslendi John. Sesine koşuşturan uşaklar daha işe koyulmaya fırsat bile bulamamışlardı ki gri adam tevazuyla eğilerek elini ceketinin cebine soktu ve şık bir Dollond dürbünü takdim etti. Bay John dürbünü alır almaz gözüne kaldırdı ve insanlara bilgi verdi: Bir önceki gün limandan ayrılmış, ancak ters rüzgarlar nedeniyle limanın ağzında çakılı kalmış gemiydi o leke. Dürbün elden ele dolaştı ama sahibine geri dönmedi; bu sırada hayretle adama bakıyor ve o koskocaman aletin, adamın minicik cebinden nasıl çıkmış olabileceğini kestirmekte güçlük çekiyordum. Ancak bu gizem benden başka kimsenin dikkatini çekmişe benzemiyordu; adamla benimle ilgilendiklerinden daha fazla ilgilendikleri söylenemezdi.

Hafif atıştırmalıklar getirildi. Dünyanın her bölgesinden en nadide meyveler en pahalı kaselerde sunuluyordu. Bay John insanları sıkmayan bir zarafetle ikramda bulunuyordu ve bu vesileyle bana da o gün ikinci defa birkaç kelimeyle hitap etti: "Buyur, ye! Denizde böylesini bulamamışsındır." Eğilerek teşekkür ettim ama o bunu fark etmedi bile, zira çoktan başka biriyle konuşmaya başlamıştı.

İnsanlar yüzlerini önümüzde uzanan manzaraya dönerek yamacın yeşil çimenlerine uzanmak istiyor, ne var ki toprağın neminden çekiniyorlardı. "Şuraya birkaç Türk halısı serebilseydik ne harika olurdu!" dedi biri. Bu dilek ifade edilir edilmez gri ceketli ada-

mın eli cebine gitti ve oradan mütevazı, hatta mahçup bir tavırla sırma işli, pahalı bir Türk halısı çıkartmaya koyuldu. Uşaklar son derece doğal bir şeymiş gibi halıyı adamdan alarak arzu edilen yere serdiler. Grup hiç nazlanmadan halının üzerine oturdu; oysa ben korkuyla karışık bir hayretle adama, cebine ve yirmi adımdan fazla uzunluğu, on adımdan fazla genişliği olan halıya bakıyor ve özellikle de bu olup biteni garipseyen kimse olmadığından, tüm bunlara ne anlam verebileceğimi bilemez halde gözlerimi ovuşturuyordum.

Adam hakkında biraz bilgi edinebilmeyi, kim olduğunu sorabilmeyi çok isterdim. Gel gelelim kime soracağımı bilemiyordum, zira hizmet eden beylerden de kendilerine hizmet edilen beylerden çekindiğim kadar çok çekiniyordum. Nihayet cesaretimi toplayıp bana diğerlerinden daha önemsizmiş gibi görünen ve o sırada tek başına duran genç bir adama yanaştım. Fısıldayarak şu ileride duran gri ceketli yardımsever beyin kim olduğunu sordum.

"Şu dikiş iğnesinden fırlamış iplik ucu gibi duran adam mı?"

"Evet, orada tek başına duran adam var ya, o."

"Tanımıyorum o adamı," diye yanıtladı ve benimle daha fazla muhatap olmak istemediğinden olacak arkasını dönerek başka biriyle alakasız konulardan konuşmaya başladı.

Güneş artık daha güçlü parıldamaya ve kadınları rahatsız etmeye başlamıştı; sevimli Fanny, bilebildiğim kadarıyla şu ana kadar kimsenin tek kelime ko-

nuşmamış olduğu gri adama umursamaz bir edayla saçma sapan bir soru sordu: Acaba yanında bir çadır olabilir miydi? Adam sanki kendisine hak etmediği bir şeref bahşedilmiş gibi derin bir saygıyla eğildi ve evet, elini cebine atarak bir branda, birtakım direkler, ipler ve cıvatalar – kısaca mükemmel bir bahçe çadırı için her ne malzeme gerekliyse, işte onları çıkardı. Genç beyler brandayı germeye yardım ettiler ve sonuçta ortaya halıyı boydan boya kaplayan konforlu bir çadır çıktı ama yine kimse bunda herhangi bir gariplik görmedi.

Epeydir huzursuz, hatta dehşet içindeydim ve dile getirilen bir sonraki arzu üzerine, adamın cebinden üç adet binek atı çıkarttığını gördüğümde, bu duygumun nasıl yoğunlaştığını kelimelerle anlatmam mümkün değil – doğru duydun, eğerleri ve koşum takımlarıyla tam tekmil üç adet alımlı, yağız aygırdan bahsediyorum! Bir düşün, tanrı aşkına! İçinden bir cüzdan, bir dürbün, yirmi adım uzunluğunda ve on adım genişliğinde sırma işli bir halı, gerekli direkleri ve cıvatalarıyla birlikte aynı boyda bir çadır çıkan o cepten, üç de eğerlenmiş at çıktı!

Eğer tüm bunları kendi gözlerimle görmemiş olsam, herhalde bana inanmazdın...

Adam ne kadar mahçup ve mütevazı görünürse görünsün, diğer insanlar onu ne kadar az önemserlerse önemsesinler, gözlerimi ayıramadığım o solgun görüntüsü kanımı donduruyordu ve öyle bir nokta geldi ki artık daha fazla dayanamadım.

Oradan sessizce sıvışmaya karar verdim; gruptaki

insanların arasında ne kadar önemsiz bir rolüm olduğuna bakınca bunu kolayca becerebileceğimi düşünmüştüm. Niyetim şehre geri dönmek, Bay John'la şansımı ertesi sabah bir kez daha denemek ve eğer cesaretimi toplayabilirsem, ona gri adamın kim olduğunu sormaktı.

Bu şekilde kurtulmuş olabilseydim keşke!

Artık gül bahçesini de arkamda bırakmış, tepeden düzlüğe inmiş ve kendimi çimenlikte bulmuştum ki, acaba patikadan değil de çimenlerin üzerinden yürüdüğümü bir gören olmuş mudur diye endişelenerek arkama döndüm. Gri ceketli adamın yaklaşmakta olduğunu görünce nasıl korktum anlatamam. Adam hemen şapkasını çıkardı ve önümde daha önce hiç kimsenin eğilmediği kadar derin bir saygıyla eğilerek selamladı. Benimle konuşmayı arzuladığı belliydi, kabalık yapmadan bundan kurtulmam ise pek mümkün görünmüyordu maalesef. Şapkamı çıkartarak ben de eğildim ve güneşin altında başım açık olduğum yere mıhlanıp kaldım. Yılanın büyülediği bir kuş gibi korku dolu, donuk gözlerle ona bakıyordum. Onun da çok utanmış gibi bir hali vardı; bakışlarını benden hiç kaçırmadan birkaç defa daha eğildi, adım adım yaklaştı ve benimle yumuşak, özgüvensiz bir ses tonuyla adeta bir dilenci gibi konuşmaya başladı.

"Henüz tanışmıyor olmamıza rağmen kendisine bu şekilde yaklaşmaya cüret ettiğim için beyefendi beni bağışlasınlar lütfen; bir maruzatım var, sizden bir şey istirham edecektim..."

"Ama... Tanrı aşkına, beyefendi!" diye bağırdım

korkuyla, "bende sizin gibi birinin isteyebileceği ne olabilir ki?" İkimiz de duraksadık ve sanırım ikimizin de yüzü kızardı.

Kısa bir sessizlikten sonra adam yeniden dillendi. "Sizin çevrenizde bulunma bahtiyarlığına kavuştuğum kısa süre zarfında... Beyefendi, müsadenizle bunu söylemem lazım, birçok defalar zatıalinizin o güzelim, güzelim gölgesini kelimelerle ifade edemeyeceğim bir hayranlıkla izledim – soylu bir küçümsemeyle, belki de farkına bile varmadan güneş altında yere savurduğunuz, ayağınızın dibinde duran şu muhteşem gölgenizden bahsediyorum. Bu cüretkar teklifim için lütfen beni bağışlayın ama acaba bu gölgenizi bana satmayı düşünür müydünüz?"

Adam sustu; kafamın içinde değirmen çarkları dönmeye başlamıştı. Gölgemi satın almak isteyen bu olağandışı teklife ne anlam vereceğimi bilemiyordum. "Deli bu adam," diye düşündüm ve tevazusuna yakışan, üstten konuşan bir ses tonuyla şu yanıtı verdim: "Hadi, hadi ama! Arkadaşım, senin kendi gölgen sana yetmiyor mu? Önerdiğin alışveriş bana pek acayip geldi."

Adam hiç duraksamadan yanıt verdi: "Cebimde, beyefendinin pek de değersiz bulmayacağından emin olduğum birçok şey var; bu paha biçilemez gölge için ne bedel ödense azdır."

Tüm bedenimi soğuk bir ürperti sardı; zira adamın cebini anımsamış ve nasıl olup da ona "Arkadaşım" diye hitap edebildiğime kendim de şaşırmıştım. Yeniden konuşmaya başladığımda ölçüsüz bir nezaket

göstererek durumu kurtarmaya çalıştım.

"Evet ama beyefendi, şu naçiz kulunuzu mazur görünüz, korkarım ne kast ettiğinizi anlamakta güçlük çekmekteyim. Gölgemi size ne şekilde verebilirim ki, hem..."

Adam sözümü kesti: "Sizden, soylu gölgenizi hemen burada kaldırmak ve cebime koymak için müsade istiyorum, hepsi o kadar. Bunu nasıl yapacağımı bana bırakın. Karşılığında, size duyduğum minnetin bir nişanesi olarak, beyefendi cebimdeki hazinelerden istediğini seçebilir. Dokunduğu kapıları ve kilitleri açan ve saklı hazineleri ortaya çıkaran sihirli kökler, bütün hastalıklara deva, bütün istekleri yerine getiren başka kökler, kendi kendine çoğalan paralar, başka paraları kendine çeken paralar, kendi belirlediğiniz fiyattan satabileceğiniz lamba cinleri... Fakat belki de bunlar sizin için uygun olmayabilir; başına giyenin her arzusunu yerine getiren talih takkesine ne dersiniz? Hem de sağlam bir şekilde onarılmış durumda... Ya da belki talih kesesi..."

"Talih kesesi," diye sözünü kestim; ondan ne kadar korkarsam korkayım, bu sözlerle tüm duyularımı avucunun içine almayı başarmıştı. Başım dönmeye, gözlerimin önünde çil çil altınlar uçuşmaya başladı.

"Beyefendi lütfen keseyi gözden geçirip deneyebilirler mi?" Adam elini cebine soktu ve keçi derisinden, sağlam dikişli, orta büyüklükte bir keseyi iki şık deri bağcığından tutarak çıkartıp sundu. Elimi kesenin içine soktum ve oradan on altın çıkarttım, sonra on altın daha, on daha ve bir on daha... Hiç düşünme-

den elimi adama uzattım: "Tamamdır, anlaştık. Verin keseyi, alın gölgemi." Adam elimi sıktı ve hiç vakit kaybetmeden önümde diz çöktü, ben onu ilgi ve hayretle izlerken, o da müthiş bir el becerisiyle gölgemi baş tarafından ayaklarıma doğru kaldırdı, yuvarladı, katladı ve nihayet cebine soktu. Ayağa kalktı, önümde bir kez daha eğildi ve güllerin arasında kayboldu. Orada sessizce kendi kendine güldüğünü duyar gibi oldum. Bense keseyi bağcıklarından sıkı sıkı kavramıştım; çevremdeki her şey pırıl pırıl bir gün ışığıyla yıkanmışken zihnimin içineyse karanlık hakimdi.

## II

Sonunda kendime geldim ve artık hiçbir işimin kalmadığını umduğum bu yerden aceleyle ayrıldım. Ceplerimi altınla doldurduktan sonra iplerini boynuma bağlayıp keseyi koynuma gizledim. Kimsenin dikkatini çekmeden parktan çıkıp ana caddeye vardım ve şehre doğru yola koyuldum. Derin düşüncelere dalmış, şehir kapısına yaklaşırken birinin bağırdığını duydum: "Genç beyefendi! Hey! Genç beyefendi. Bir bakar mısınız?"

Etrafıma bakındım; yaşlı bir kadın bana sesleniyordu. "Beyefendi dikkat edin, gölgenizi kaybetmişsiniz."

"Teşekkür ederim teyzecim!" İyi niyetli uyarısı nedeniyle kadıncağıza bir altın fırlattım ve ağaçların altına doğru yürüdüm.

Şehir kapısına varır varmaz bu kez de nöbetçinin "Beyefendi gölgesini nerede unutmuş olabilir ki?" hemen ardında da birkaç kadının "Aman tanrım, zavallı adamın gölgesi yok!" dediğini duydum. Bu durum sinirime dokunmaya, dolayısıyla güneş altında yürümemeye büyük özen göstermeye başlamıştım.

Ne yazık ki bu her yerde mümkün olmuyordu; örneğin karşıdan karşıya geçmek zorunda olduğum ana caddede... Ve şu bahtsızlığa bak ki, caddeyi tam da çocukların okuldan çıktıkları saatte geçmek zorunda kalmıştım. Tanrının belası kambur bir yumurcak, ki bugün bile gözümün önündedir, gölgemin olmadığını hemen fark etti ve çığlık çığlığa mahallenin bütün sümüklü sokak çocuklarını ayağa kaldırdı; onlar da benimle alay ederek üstüme çamur atmaya basladılar. "Doğru düzgün insanlar güneşte yürürlerken gölgelerini de yanlarına alırlar." Yakamı kurtarmak için ortalarına bir avuç altın fırlattım, sonra da birkaç merhametli insanın yardımıyla oradan geçmekte olan bir arabaya atladım.

Kendimi tıkır tıkır ilerleyen arabanın içinde bulur bulmaz hüngür hüngür ağlamaya başladım. İçimde yavaş yavaş bir kuşku uyanmaya başlamıştı. Bu dünyada altın, erdemden ve yetenekten ne kadar kıymetli olursa olsun, insanın gölgesine altından da çok değer veriliyordu; ve önceden vicdanımı servete feda ettiğim gibi, şimdi de gölgemi altına feda etmiştim — artık bu dünyada ne yapabilir, ne olabilirdim ki?

Araba eski hanın önünde durduğunda hâlâ perişan bir haldeydim; o berbat tavana rasına geri dönme düşüncesi ürkütüyordu. Eşyalarımı aşağı indirttim, süklüm püklüm bohçamı iğrenerek aldım, hancıya birkaç parça altın fırlattım ve arabacıya beni şehrin en şık oteline götürmesini emrettim. Binanın cephesi kuzeye baktığından güneşten çekinmeme gerek yoktu. Birkaç altın vererek arabacıyı başımdan savdım,

otelin en iyi dairesini istedim ve ilk fırsatta kendimi içeriye kilitledim.

Sonra ne yaptım dersin? – Ah, sevgili Chamisso, bunu sana dahi itiraf etmek yüzümü kızartıyor. Uğursuz keseyi koynumdan çıkarttım ve içimde kendi kendine harlanan bir yangın gibi büyüyen yakıcı bir öfkeyle keseden altın, altın ve daha fazla altın çıkarttım; odanın taş zeminini altınla kapladım, üzerinde yürüdüm, şıkırdattım, zavallı ruhumu onların ışıltısıyla, sesiyle avuttum, maden yığınına maden ekledim ve nihayet yorgunlukla bu hazinenin üstüne çöküp, altınların üzerinde çamurda yuvarlanan malaklar gibi yuvarlanmaya başladım. Gün ve akşam böyle geçti; kapımın kilidini hiç açmadım. Gece, altınların üzerinde yatarken yakaladı beni ve nihayet derin bir uykuya teslim oldum.

Sonra rüyamda seni gördüm. Küçük çalışma odanın cam kapısının arkasındaydım. Bulunduğum yerden, çalışma masanın başında bir iskeletle birtakım kurumuş bitkiler arasında oturmuş, önünde Haller'in, Humboldt'un, Linné'in kitaplarının açık olduğunu, kanapende ise bir Goethe cildiyle "Zauberring"in bulunduğunu görebiliyordum. Sana ve çalışma odandaki her eşyaya teker teker, uzun uzun baktım; sonra yine sana baktım ama sen kıpırdamıyor, nefes bile almıyordun—ölmüştün.

Uyandım. Vakit henüz çok erkene benziyordu. Saatim durmuştu. Bitkindim, her yanım ağrıyordu; ayrıca susamış ve acıkmıştım; bir önceki sabahtan beri hiçbir şey yememiştim. Altınları isteksiz, bıkkın bir

şekilde kendimden uzağa itekledim; kısa süre önce onlarla ahmak ruhumu tatmin ederken, şimdi onları ne yapacağımı bilemez haldeydim. Yerde bırakmam söz konusu olamazdı – kese onları geri yutar mı diye bir deneme yaptım ama hayır, olmadı. Pencerelerin hiçbiri denize açılmıyordu. Altınları, ahlaya poflaya gardıroba doğru süpürmek ve kan ter içinde büyük bir sandığa istiflemek için kendimi zorladım. Ortalıkta sadece bir avuç dolusu altın bıraktım. İşimi bitirdiğimde nefes nefese bir koltuğa çöktüm ve otel ahalisinin uyanmasını beklemeye başladım. İlk fırsatta odama yiyecek bir şeyler sipariş ettim ve otelin müdürünü çağırttım.

Otel müdürüyle yaşayacağım yerin alacağı yeni biçim hakkında konuştuk. Adam bana Bendel isminde birini kişisel hizmetkarım olarak tavsiye etti ki bu şahsın dürüst ve duyarlı yapısına hemen ısındım. Nitekim o andan itibaren bana eşlik eden hep bu adamın sadakati oldu; kâh yaşamımın sefaleti karşısında beni teselli etti, kâh payıma düşen bahtsızlığa katlanmama yardımcı oldu. Bütün günü odamda hizmet edecek efendi arayan uşaklar, kunduracılar, terziler ve tüccarla geçirdim; mobilyalar ve özellikle de büyük miktarda değerli objeler ve mücevherler satın aldım ki istiflediğim altınların hiç değilse bir kısmından kurtalayım. Fakat heyhat, bu yığın hiç azalacağa benzemiyordu!

Tüm bunlar olurken halimin ne olacağına dair korkunç kuşkular içinde yüzüyordum. Kapı dışarı çıkmaya cesaret edemiyor, akşamları kırk mum yak-

tırmadan evvel karanlığı terkedip salona giremiyordum. Okul çocuklarıyla geçen o sahnenin dehşeti hiç aklımdan çıkmıyordu. Ne kadar cesaret gerektirirse gerektirsin, insanların benim hakkımda ne düşüneceğini bir kez daha sınamaya karar verdim. O dönemde geceleri ay ışığı vardı. Geç vakitte geniş bir pelerine büründüm, şapkamı gözlerime indirdim ve sanki bir suç işleyecekmişim gibi tir tir titreyerek otelden ayrıldım. Korumalarına sığınarak yürüdüğüm evlerin gölgesini terk edip ay ışığına ilk çıkışım ıssız bir meydanda oldu. Kendimi hazırlamıştım; kaderimin neye benzeyeceğini, meydandan geçenlerin ağzından duyacaktım.

Aziz dostum, katlanmak zorunda kaldığım şeylerin her birini yeni baştan yaşama eziyetinden kurtar beni, ne olursun! Kadınlar genellikle onlarda uyandırdığım derin acıma duygularını ifade ediyorlardı; sözleriyse de en az çocukların alay etmesi ve erkeklerin, özellikle de kocaman gölgeleri olan, göbekli, irikıyım erkeklerin kibirli küçümsemesi kadar eziyordu ruhumu. Derin düşüncelere dalmış, ayaklarının ucuna bakarak yürüyen annesiyle babasına eşlik ettiği anlaşılan tatlı, çıtı pıtı bir kız bir an için parlak gözlerini bana çevirdi ve gölgemin olmadığını fark edince bariz bir şekilde ürpererek güzel yüzünü peçesiyle örttü, başını eğdi ve yanımdan tek kelime etmeden, usulca geçip gitti.

Daha fazla dayanamadım. Gözlerimden yaşlar tuzlu bir ırmak misali boşandı ve sarhoş gibi sallanarak yeniden karanlığa sığındım. Adımlarımı emniyete

almak için evlerin saçaklarının altlarından ilerlemek zorundaydım. Ağır ağır yürüyerek geç vakit yaşadığım yere geri döndüm.

Geceyi gözümü bile kırpmadan uykusuz geçirdim. Ertesi gün ilk işim gri ceketli adamı her yerde aratmak oldu. Kim bilir, belki onu bulabilirdim ve o da yaptığımız abuk sabuk alışverişten eğer benim kadar pişmansa, nasıl da mutlu olurdum! Bendel'i yanıma çağırdım. Becerikli, yetenekli bir adama benziyordu. Ona gri giysili adamı tarif ettim. Bu adamda öyle bir hazine vardı ki onsuz yaşamak benim için eziyetten başka bir şey değildi. Adama ne zaman ve nerede rastladığımı söyledim, o sırada orada bulunan herkesi saydım. Ayrıca şu ipuçlarını da verdim: Özellikle bir Dolland dürbününü, sırma işli bir Türk halısını, tam takım bir çadırı ve nihayet yağız binek atlarını soruşturmalıydı. Bu nesnelerin öyküsüyle gizemli adam arasında ne olduğunu belirtmediğim bir ilişki vardı ve kimse tarafından önemsenmeyen bu adamın ortaya çıkmasıyla birlikte, benim yaşamımın huzuru kaçmış, dengesi bozulmuştu.

Sözlerimi bitirince taşıyabildiğimce altın getirdim, bunlara değerli taşlar ve mücevherler de ilave ettim. "Al Bendel," dedim, "bunlar çok kapıyı açar, imkansız gibi görünen çok şeyi mümkün kılar; tıpkı benim gibi sen de cimri davranma; şimdi git ve efendinin tek umudu olan haberle geri dönerek onu sevindir."

Geri geldiğinde saat epey geç olmuştu. Adam, Bay John'un ne uşaklarından ne de misafirlerinden biriy-

di. Hepsiyle konuşmuştu, hayal meyal dahi anımsamıyorlardı adamı. Yeni dürbün hâlâ oradaydı ve nereden geldiğini de kimse bilmiyordu. Halı hâlâ serili ve tente hâlâ kuruluydu, uşaklar efendilerinin servetini yere göğe koyamıyorlardı ama bu değerli nesnelerin nereden geldiğini hiçbiri bilmiyordu. Efendiye gelince, bu nesnelerden pek hoşnut olmakla birlikte, nereden gelmiş olduklarıyla ilgili onun da bir fikri yoktu. Atlar, artık onlara binen beyefendilerin ahırlarındaydı ve hepsi de o gün kendilerine onları hediye eden bay John'un cömertliğini övüyorlardı. Bendel'in bana verdiği ayrıntılı rapordan ortaya çıkanlar bunlardı. Çabaları sonuçsuz kalmış olsa da soruşturmayı yürütmekteki becerisi ve azmi bir aferini hak ediyordu ve aldı da. Asık bir suratla beni yalnız bırakmasını işaret ettim.

"Efendime en çok önem verdiği hususlar hakkında öğrendiklerimi anlattım. Geriye bir tek, bu sabah maalesef başarısızlıkla sonuçlanan görevime çıkarken kapıda karşılaştığım bir şahsın size yolladığı mesajı iletmek kaldı. Bu şahıs tamı tamına şunları söyledi: 'Bay Peter Schlemihl'e söyleyin, benimle görüşmesi artık mümkün olmayacak zira denize açılıyorum; hatta uygun bir rüzgar beni hemen şu an limana çağırıyor. Ne var ki bir yıl bir gün sonra kendisini şahsen arayacak ve ona avantajlı bulabileceği bir alışveriş teklif edeceğim. Kendisine en derin saygılarımı ve şükran duygularımı iletin lütfen.' Ona kim olduğunu sordum, ne var ki sizin kendisini tanıdığınızı söyledi, bunun dışında da tek bir kelime etmedi."

"Adam nasıl biriydi?" diye bağırdım kötü bir önseziyle. Ve Bendel bana en ince ayrıntısına kadar gri ceketli adamı tarif etti, üstelik de bunu az evvel gün içinde soruşturduğu adamı tarif ederken kullandığı kelimelerin bire bir aynılarını kullanarak yaptı.

"Bahtsız adam!" diye bağırdım yumruklarımı sıkarak, "aradığımız şahsın ta kendisiymiş o adam!" Bendel'in gözlerinden sanki bir perde kalktı; "Evet, oydu, hakikaten oydu," diye bağırdı korkuyla, "ve ben, kör ben, ahmak ben, onu tanımadım — onu tanımadım ve efendime ihanet ettim!"

Bendel'in gözlerinden sıcacık yaşlar döküldü ve dövünerek kendini en ağır, en acımasız ifadelerle suçlamaya başladı. Onun bu mutsuzluğu karşısında içimde merhamet duyguları uyandı. Teselli etmeye çalıştım, sadakatinden en ufak bir şüphe duymadığımı defalarca tekrarladım ve eğer mümkünse, garip adamın izini sürsün diye acilen limana yolladım. Ne var ki ters rüzgarlar nedeniyle limanda uzun süre beklemek zorunda kalmış çok sayıda gemi o sabah çok farklı yönlere, çok farklı kıyılara doğru yelken açmış ve gri adam hiçbir iz bırakmadan, bir gölge gibi kayıplara karışmıştı!

## III

Çelik zincirlerle sıkı sıkı bağlanmış bir adamın kanatları olsa neye yarar ki? Yine mutsuz olur, hem de kanatları olup da uçamadığı için daha çok mutsuz olur. Ben de hazinesinin üzerinde oturan Fafner gibi, her türlü insani muhabbetten uzak altınlarımın yanı başında yoksunluk çekiyor, yine de yüreğimi altınlarıma açmıyor, hatta tam aksine onlara lanet okuyordum; altın uğruna insanlıktan kopmuştum! Feci sırrımı tek başıma muhafaza ediyor, en bayağı uşağımdan bile çekiniyor, hatta gün ışığında insanlara gösterebileceği bir gölgesi olduğu için onu dahi kıskanıyordum. Derin bir keder yüreğimi eziyordu, günlerimi ve gecelerimi odamda yalnız başıma yas tutarak geçiriyordum.

Gözlerimin önünde kendi kendini yiyip bitiren bir başkası daha vardı: Benim sadık Bendel'im, cömert efendisinin güvenini sarstığı, aramak için yollandığı adamı tanımadığı ve hiç şüphesiz benim perişan halimin bununla bir ilgisi olduğunu tahmin edebildiği için sessiz sedasız kendini suçlamaktan vazgeçmemişti. Bense onu hiç suçlamıyordum; bu vakada ya-

bancı adamın mucizevi karakterinin bir parmağı olduğunu anlamıştım.

Denemediğim çare kalmasın diye bir defasında Bendel'i değerli bir elmas yüzükle şehrin en meşhur ressamına yollayıp davet ettim. Geldi; uşaklarımı başımdan savıp kapıyı kilitledim, adamla oturdum ve sanatını övdükten sonra utana sıkıla asıl meseleye geldim. Ama konuyu açmadan evvel bu sırrı hiçbir nedenle açık etmeyeceğine dair yemin ettirdim.

"Üstadım," diye başladım sözlerime, "acaba, büyük bir talihsizlik sonucu gölgesini kaybetmiş bir şahsa yapay bir gölge çizmeniz mümkün olur mu?"

"Bir boy gölgesi mi diyorsunuz?"

"Aynen öyle diyorum."

"Ama," diye sordu adam, "bu şahıs nasıl bir beceriksizlik, nasıl bir özensizlik sonucu kaybetmiş olabilir ki gölgesini?"

"Hadisenin ne şekilde vuku bulduğu çok da önemli değil, ancak şu kadarını söyleyebilirim..." dedim ve hiç utanmadan bir yalan uydurdum. "Geçen kış seyahat ettiği Rusya'da olağanüstü bir soğuk dalgası gölgesini öyle bir dondurmuş ki bir daha yerden sökememiş."

"Bu şahıs için benim çizebileceğim yapay gölge," diye yanıtladı ressam, "azıcık kımıldasa dahi kaybedeceği bir gölge olacaktır; kendi mündemiç gölgesine bile sahip çıkamayan bir adam için özellikle geçerlidir bu dediğim, ki öykünüzden anlaşıldığı kadarıyla söz konusu şahıs tam da böyle biri. Bence gölgesini kaybetmiş biri için en doğrusu güneşte gezinmemek

olacaktır. En doğru ve makul çözüm bence budur." Gitmek üzere ayağa kalktığında öyle delici bir bakış attı ki gözlerimi kaçırmak zorunda kaldım. Koltuğuma çöktüm ve ellerimi yüzüme kapadım.

Odaya girdiğinde Bendel beni bu halde buldu. Efendisinin acısını gördü ve saygıyla usulca çekilmeye niyetlendi. Başımı kaldırdım ve kederimin ağırlığına teslim oldum; başka çaresi yoktu, ona söyleyecektim. "Bendel," diye seslendim, "Bendel, sen ki çektiğim çileyi izlemene rağmen nedenini sormayacak kadar saygılı, usulca ve sadakatle benimle birlikte üzülürmüş gibi görünen tek insansın, yaklaş yanıma Bendel ve yüreğimin sırdaşı ol. Altınlarımın bereketinden seni hiç mahrum bırakmadım; kederimin bereketinden de bırakmayacağım. Beni terk etme. Bendel, bir yandan benim zengin, cömert, kadir kıymet bilen biri olduğumu görüyorsun ve dünyanın beni yere göğe koymayacağını düşünüyorsun, bir yandan da benim dünyadan kaçtığımı ve kendimi insanlardan soyutladığımı da görüyorsun. Dünya hakkımdaki hükmü verdi ve beni aforoz etti; belki korkunç sırrımı öğrenince sen de bana sırtını döneceksin. Bendel, ben zengin, cömert ve kadir kıymet bilen biriyim ama—tanrım bana yardım et—benim gölgem yok!"

İyi yürekli genç korkuyla "Ne? Sizin gölgeniz mi yok?" diye bir çığlık attı ve gözlerinden pırıl pırıl yaşlar süzülmeye başladı. "Vah benim talihsiz kaderim! Gölgesiz bir efendiye hizmet etmek için doğmuşum meğerse!" Sustu, ben de yüzümü ellerimin içine aldım.

"Bendel," dedim nihayet, titrek bir sesle, "işte artık sırrımı öğrendin, artık onu açık edebilirsin. Hadi git ve beni ele ver."

Kendisiyle müthiş bir mücadele verir gibiydi, nihayet önümde diz çöktü ve gözyaşlarıyla yıkadığı ellerimi tuttu. "Hayır," dedi, "tüm dünya ne düşünürse düşünsün, ben kadir kıymet bilen efendimi bir gölge uğruna terk etmeyeceğim, mantıklı olanı değil doğru olanı yapacağım, sizin yanınızda duracak ve size kendi gölgemi ödünç vereceğim, yardım edebildiğimde size yardım edeceğim, edemediğimdeyse sizinle birlikte ağlayacağım." Bu garip düşünce biçimine hayranlıkla karışık bir şaşkınlık duyarak kollarımı onun boynuna doladım, zira onun bunu altın uğruna yapmadığına kani olmuştum.

O andan itibaren kaderim ve yaşama biçimim hiç değilse biraz değişti. Bendel'in noksanımı gizlemek için almayı becerdiği önlemleri anlatmaya kelimeler yetmez. Her yere benden önce ya da benimle birlikte gidiyor, her şeyi denetliyor, her ihtiyacımı tedarik ediyor ve tehlike boy gösterdiğinde de çevik bir şekilde beni kendi gölgesiyle koruyordu, zira benden uzun ve daha yapılı bir adamdı. İtiraf edeyim ki benim de nevi şahsına münhasır özellikleri olan, kaprisli bir adammış gibi davranmam gerekiyordu; ama bu tür davranışlar zengin bir adam söz konusu olduğunda garip karşılanmıyor ve hakikat gizli kaldığı sürece altının satın alabileceği her türlü itibar ve saygının keyfini sürebiliyordum. Gizemli yabancının bir sene bir gün sonra yapmayı vaat ettiği ziyareti artık daha

dingin bekler olmuştum.

Gölgesiz görülmüş olduğum, dolayısıyla sırrımın ele verilebileceği yerlerde çok uzun süre kalmamam gerektiğini gayet iyi biliyordum; ayrıca Bay John'a kendimi takdim ettiğimde nasıl süklüm püklüm bir izlenim bırakmış olduğum da hatırımdaydı, muhtemelen benden başka hatırlayan yoktu ama yine de acı bir hatıraydı; dolayısıyla niyetim bu şehirde kısa bir süre prova yaptıktan sonra başka bir şehirde daha rahat ve daha özgüvenle boy göstermekti. Ancak bir şey oldu ve gururum beni biraz daha uzun süre kalmaya zorladı. Zaten insan ruhuna atılan bir çıpanın tutunabileceği en sağlam zemin de işte bu gururdur.

Güzel Fanny'di bu çıpa. Onunla tarafsız bir sahada bir kez daha karşılaşmıştık. Kendisi, benimle daha önce görüşmüş olduğunu hatırlamamış ama yine de bir miktar ilgi göstererek ödüllendirmişti beni; zira artık zeki ve nüktedan biriydim ve konuşmaya başladığımda insanlar ağzımın içine bakarak dinliyorlardı. Sohbete böyle ustalıkla hakim ve böyle tatlı dille konuşma yeteneğini nasıl kazandığımı ben de bilmiyordum. Ancak güzel Fanny'nin üzerinde bıraktığım olumlu izlenim, beni tam da onun istediği şeye, yani bir soytarıya çevirmiş ve bin bir zahmete katlanarak gölgelerin ve alacakaranlığın izin verdiği her yerde onun peşinden sürüklenir olmuştum. Aslında benden gurur duymasına neden olabildiğim için gurur duyuyordum kendimle, hepsi o kadar ve ne kadar istersem isteyeyim duyumsadığım bu heyecanı aklımdan çıkarıp kalbime gömmeyi beceremiyordum.

Dünyanın en sıradan, en bildik bu öyküsünü sana tüm tafsilatıyla yinelememe ne gerek var ki? Saygın kişilerin böylesi öykülerini sen de birçok kez anlatmıştın bana. O eski bildik oyunda benim hiç sızlanmadan oynadığım basmakalıp role eklenen tek yenilik, ne benim ne onun ne de başka hiç kimsenin beklemediği, bu oyuna özel bir felaket oldu.

Âdetim olduğu üzere, güzel bir gece, iyi aydınlatılmış bir bahçede bir grup insanı toplamıştım. Sahibem hanımefendiyle kol kola gezinirken diğer misafirlerden uzaklaşmış kulağına güzel sözcükler fısıldamaya uğraşıyordum. O ise mahçup bir edayla önüne bakıyor ve elini sıktığımda hafifçe karşılık veriyordu. İşte tam bu sırada Ay arkamızdaki bulutların arasından çıktı ve Fanny önümüze sadece kendi gölgesinin düştüğünü gördü. Ürperdi ve şaşkın bir ifadeyle önce bana, sonra da gözleriyle gölgemi ararmışçasına tekrar yere baktı; bu arada zihninden geçenler yüz ifadesine o kadar komik yansıyordu ki omuriliğimden aşağı buz gibi bir ürpertinin indiğini hissetmesem kahkahalarla gülebilirdim.

Bayıldı ve kollarımdan kayarak yere yığıldı. Onu o halde bırakıp şaşırmış misafirlerin arasından ok gibi fırlayarak kapıya ulaştım ve bulduğum ilk arabaya atlayıp şehre geri döndüm. Temkinli Bendel'i bu sefer şehirde bırakmıştım ki felaketime de bu neden olmuştu. Beni gördüğünde şaşırdı; tek kelime yetmişti ne olduğunu anlamasına. Derhal posta arabasının atları getirildi. Yanıma uşaklarımdan sadece birini, becerikliliğiyle işime yarayacağını düşündüğüm ama

o gün olanlardan kuşkulanacağına ihtimal vermediğim Raskal'ı, feleğin çemberinden geçmiş düzenbazı aldım. Daha o gece otuz mil yol kat ettim. Bendel ikametgahımı boşaltmak, açık hesaplarımı kapatmak, sonra da sadece en gerekli eşyalarımı getirmek üzere şehirde kalmıştı. Ertesi gün bize yetiştiğinde kollarına atıldım ve bir daha böyle ahmaklıklar yapmayacağıma ve gelecekte daha dikkatli davranacağıma yemin ettim. Yolculuğumuzu dağları ve sınırı aşarak hiç durmadan sürdürdük ve ancak dağların arka yamacına ulaşıp da bu doğal duvar o yıkım yeriyle aramıza girdikten sonra, pek geleni gideni olmayan yakındaki bir kaplıca kasabasında bir süre dinlenmeye razı oldum.

## IV

Öykümde, yaşamımın bir dönemini hızlıca geçeceğim. Oysa bu dönemin canlılığını hafızamda tazeleyebilmeyi ve orada biraz daha vakit geçirebilmeyi ne çok isterdim! Fakat heyhat, o zamanlara ruh katan ve o ruhu canlandırabilecek tek şey olan içimdeki o renk soldu artık ve o günlerde yüreğimde kabaran güçlü duyguları, o acıyı, o mutluluğu, o uysal sanrıyı ne zaman diriltmek istesem coşkulu pınarlara yol vermeyen sarp bir kayaya tosluyorum. Tanrı da artık benden uzaklaştı. Şimdi nasıl da uzaktan, nasıl da farklı bir şekilde bakıyor bana o geçmiş zamanlar!

O kaplıca kasabasında trajik bir kahramanı oynayacakken, rolünü prova etmeden sahneye çıkan acemi bir aktör gibi piyesi unutup bir çift mavi göze tutuldum. Bu oyuna aldanan ebeveynleriyse işi bir an evvel bağlamak için ellerinden geleni artlarına koymadılar ve bir komedi olarak başlayan oyun, bir rezaletle son buldu. İşte hepsi bu!

Şimdi tüm bunlar öyle aptalca, öyle manasız geliyor ki! Ancak bir zamanlar yüreğimi böylesine büyük, böylesine aşkın bir heyecanla dolduran şeylerin,

bugün bana bu kadar anlamsız gelmesi de korkunç! Mina, o zamanlar seni kaybettiğim, bugünse seni içimde bulamadığım için ağlıyorum. Bu kadar yaşlanmış olabilir miyim? Ey zavallı akıl! O zamana ait tek bir yürek çırpıntısını, o sanrının tek bir anını bir defa daha yaşasam ya! Ama hayır! Ben senin engin ve ıssız denizinin kabarmış sularında yüzüyorum ve son şampanyanın son kadehinin son kabarcığı da çoktan yitmiş, gitmiş işte!

Bendel'i birkaç kese altınla birlikte, ihtiyaçlarıma uygun bir ev bulsun diye önden yollamıştım. Bendel kasabada epeyce bir para dağıtmış, bu sırada hizmetinde olduğu soylu yabancıdan da üstü kapalı bahsetmiş; zira adımın bilinmesini istemiyordum. Bu nedenle de kasabanın iyi insanları benim hakkımda olmadık düşüncelere kapılmışlar. Yeni evim beni kabule hazır hale gelir gelmez Bendel oraya götürmek üzere aldı beni ve yolculuğumuza devam ettik.

Kasabaya tahminen bir saatlik mesafe kalmışken sanki kutlama varmış gibi süslenmiş püslenmiş bir kalabalık, güneşli bir düzlükte yolumuzu kesti. Araba durdu. Müzik, çan sesleri, top atışları duyuluyordu. Coşkulu bir tezahürat doldurdu havayı. Sonra arabanın kapısının önünde beyazlar içinde, eşsiz güzellikte bir bakireler korosu belirdi. Kızların hepsi güzeldi, ancak içlerinden bir tanesi vardı ki diğerleri onun yanında güneşin etrafındaki yıldızlar gibi soluk kalıyordu. Kız arkadaşlarının arasından bir adım öne çıktı; utangaç bir edayla kızararak ince, narin yapısıyla önümde diz çöküp defne yaprakları, zeytin dalları

ve güllerle örülmüş bir çelengi ipek bir yastık üzerinde bana sundu. Bu arada haşmetmeapları, sevgi ve saygı gibi bir şeyler de söyledi; kızın ne dediğini tam olarak anlayamamıştım ama hülyalı, billur sesi kulaklarımı ve yüreğimi okşamıştı. Cennetten çıkma bu sahneyi sanki daha önce bir yerlerde görmüş gibiydim. Nihayet koro da devreye girdi ve kralı ve onun tebaasının mutluluğunu öven bir methiye söylemeye başladı.

Ve sevgili dostum, bütün bu gösteri açık havada, güneşin altında vuku buluyordu! Kız iki adım önümde diz çökmüş bekliyordu; gel gör ki ben, gölgem olmadığından aramızdaki mesafeyi aşıp bu meleğin önünde diz çökemiyordum. O an bir gölgem olması için neler vermezdim ki! Utancımı, korkumu, umutsuz kederimi arabanın karanlık derinliklerinde gizlemek zorundaydım. Sonunda Bendel benim yerime arabanın diğer yanından dışarı atladı. Onu geri çağırdım ve aslında güzel Fanny'ye yakışacağını düşünerek ayırmış olduğum elmaslarla bezeli değerli bir tacı, elimin altında duran sandıktan çıkartarak verdim. Bendel öne çıktı ve efendisi adına konuştu: Efendisinin böylesi saygı gösterilerini kabul etmesi mümkün değildi, ayrıca bunu arzu da etmiyordu. Herhalde bir yanlışlık olmalıydı; yine de saygıdeğer kasaba ahalisine iyi niyetlerinden ötürü müteşekkirdi. Sonra bana takdim edilen çelengi aldı ve yerine elmas bezeli tacı koydu; elini saygıyla uzatarak genç kızı ayağa kaldırdı ve din adamlarını, belediye meclisi üyelerini ve karşılama heyetindeki diğer zevatı bir el hareketiyle

savdı. Bu noktadan itibaren de hiç kimsenin yanıma yaklaşmasına izin vermedi. Kalabalığa dağılmalarını ve atların önünden çekilmelerini emretti; arabaya bindi ve dallı çiçekli bir takın altından geçerek, küçük kasabaya doğru dörtnala yola koyulduk.

Bu sırada toplar hâlâ patlıyordu. Araba evimin önünde durdu; ben çevik bir hareketle arabadan atladım ve beni görebilmek umuduyla orada toplanmış kalabalığı yararak kapıdan içeri girdim. Kalabalık pencerenin altında bana tezahürat yapıyordu, ben de iki dükalık altınları camdan onların üzerlerine cömertçe saçtım. O gece bütün kasaba kendiliğinden ışıklarla donatıldı.

Ve ben hâlâ tüm bunların ne anlama geldiğini ya da beni kim sanmış olabileceklerini bilmiyordum. Araştırması için Raskal'ı yolladım. Ona anlatılanlara bakılırsa, Prusya'nın iyi yürekli kralının bir kont kisvesinde tebdili kıyafet ülkesini gezdiğine ilişkin bir haber duymuşlar; sonra yaverimi tanımışlar ve yaverim de kimliğimi ele vermiş. Ahali, kendi kasabalarında kalacak olmamdan büyük bir onur ve mutluluk duyuyormuş. Evet, kimliğimi kesinlikle gizli tutmak istediğim bu kadar belliyken, kendilerinin üzerimdeki giz perdesini böylesine abartılılı bir şekilde kaldırmaları büyük bir haksızlıkmış, bunu anlamışlar ancak ben öfkemi o kadar kadir kıymet bilen, o kadar lütfederek göstermişim ki bu iyi niyetli, iyi yürekli insanları affedeceğimden hiç kuşku duymuyorlarmış.

Bu mesele bizim düzenbazın o kadar hoşuna gitmiş ki, insanlar hiç değilse bir süre daha düşündük-

leri şeyin doğru olduğuna inanmaya devam etsinler diye azarlayan bir ses tonuyla da konuşarak elinden geleni yapmış. Verdiği rapor komikti, beni eğlendirdiğini de görünce yaptığı muzipliği anlatmaktan geri durmadı. Bana gelince. İtiraf edeyim mi? Ne şekilde olursa olsun, saygı duyulan bir devlet başkanı zannedilmek benim de gururumu okşamıştı.

Ertesi günün akşamı ön bahçedeki ağaçların gölgesinde bir şölen düzenlenmesini emrettim ve tüm kasabayı davet ettim. Kesemin gizemli gücü, Bendel'in çabaları ve Raskal'ın yaratıcılığı sayesinde zamana bile hükmetmek mümkün oldu. Sadece birkaç saatte her şeyin böylesine zengin, böylesine güzel bir düzene girmiş olduğunu gördüğümde gerçekten de hayretler içinde kaldım – nasıl bir ihtişam, nasıl bir bolluk sergileniyordu, anlatamam! Dahası, öyle ustaca bir ışıklandırma yapılmıştı ki kendimi tümüyle rahat hissedebiliyordum. Bana anımsatacak bir şey bırakmayan hizmetkarlarımı takdir ettim.

Gece karanlığı çöktü. Misafirler teker teker gelerek takdim edildiler. "Haşmetmeap" kelimesini kimse ağzına almıyordu; herkes derin bir saygı ve tevazuyla "Kont hazretleri" diye hitap ediyordu. Ne yapabilirdim ki? Kontluğa razı oldum ve o andan itibaren de Kont Peter olarak kaldım. Şölenin tüm kargaşası içinde ruhumun arzuladığı tek bir kişi vardı. Geç geldi. Başına taç takmış, kendisi de taç gibi o kadın, bahçenin en güzeli olduğunun farkında değilmişçesine mahçup bir edayla annesi ve babasının yanında yürüyordu. Ormancı başı, eşi ve kızı bana

takdim edildiler. Annesiyle babasına nazik, gönül okşayıcı birkaç kelime etmekte hiç güçlük çekmedim ama sıra kıza gelince dili tutulmuş, ne diyeceğini bilemeyen bir okul çocuğuna döndüm. Nihayet, kekeleyerek ondan bu şöleni başında sembolünü taşıdığı rolü üstlenerek onurlandırmasını ve gecenin kraliçesi olmasını rica ettim. İnsanın içine işleyen bir bakışla ve utanarak kendisini bağışlamamı diledi; ancak ben ondan da utangaç bir tavırla önünde diz çökerek biat ettim ve derin bir saygıyla ilk kulu olmaktan onur duyduğumu açıkladım; tabii Kont'un bu davranışını diğer konuklar da bir emir telakki ettiler ve hepsi de büyük bir keyifle Kont'u takip ettiler. İhtişam, masumiyet ve zarafet güzellikle el ele vermiş, neşeli şölene hep birlikte hakim olmuşlardı. Mina'nın mutlu annesiyle mutlu babası evlatlarına verilen payenin kendilerini onurlandırdığını düşünüyorlardı; bense kelimelerle tarif edilemeyecek bir sevinç içindeydim. İstiflediğim altınları eritmek için satın aldığım mücevherlerden elimde kalan ne varsa, incilerin ve değerli taşların hepsini, üstü kapaklı iki kaseye doldurttum ve sofrada dolaştırtarak kraliçenin adına arkadaşlarına ve diğer tüm hanımefendilere ikram ettim; bu sırada, çitlerin arkasından tezahürat yapan halka da avuç avuç altın saçılmaktaydı.

Ertesi sabah Bendel gizlice, Raskal'ın dürüstlüğü konusunda uzun süredir beslediği kuşkuların artık kesinlik kazandığını söyledi. Meğerse Raskal önceki gece keseler dolusu altını dağıtmak yerine kendi cebine atmış. "Attıysa ne olmuş?" dedim, "Kerataya bu

küçük vurgunu çok görmeyelim. Zaten ben herkese cömertçe dağıtmıyor muyum altınlarımı? Ona da biraz vermiş olayım? Dün o da, senin bulduğun yeni adamlar da gayet güzel hizmet ettiler, neşeli bir şölen verebilmem için keyifle yardımcı oldular."

Bu konu bir daha hiç açılmadı, Raskal uşaklarımın başı olarak kaldı. Bendel ise benim dostum ve sırdaşımdı. Servetimin tükenmez olduğunu düşünmeye alışmıştı ve kaynağını da sorgulamıyordu; hatta aklımın nasıl çalıştığını seziyor ve servetimi teşhir edebileceğim, para harcayabileceğim yeni imkanlar yaratıyordu benim için. O gizemli yabancı, o soluk yüzlü sinsi herif hakkındaysa tüm bildiği şundan ibaretti: üzerimdeki laneti kaldırabilecek tek kişi oydu. Bu adamın nerede olursam olayım beni bulabileceğine, benimse onu hiçbir yerde bulamayacağıma kesinkes kani olmuştum. Dolayısıyla vaat ettiği buluşma gününü beklerken onu aramanın nafile olacağını düşünerek bu çabadan tamamiyle vazgeçmiştim.

Saf kasabalılar, verdiğim şölenin ihtişamı ve şölendeki tavırlarımdan, kapılmış oldukları yanlış kanının doğru olduğunu düşünmeye bir süre daha devam ettiler. Ama çok geçmeden Prusya Kralı'nın masalsı seyahatinin asılsız bir söylenti olduğu gazetelerden öğrenildi; ne var ki benim bir kral, hem de en zengin ve en soylusundan bir kral olduğuma bir defa kanaat getirilmişti ya, ne olursa olsun kral olarak kalmam gerekiyordu. Tek mesele hiç kimsenin hangi kral olduğumu bilememesiydi! Dünyada, en azından bizim çağımızda, kraldan bol bir şey yoktu ve daha önce hiç

kral görmemiş bu iyi insanlar da bir o kral, bir bu kral olduğumu düşünüyor ve tüm tahminlerinde eşit ölçüde yanılıyorlardı. Kont Peter ise, Kont Peter olarak kaldı.

Bir keresinde kaplıca kasabasının ziyaretçileri arasında servetine servet katmak için hileyle iflas etmiş bir tüccar peyda oldu. Geniş ama solgun gölgesiyle herkesten saygı gören bir adamdı. İşte bu herif sahip olduğu servetle gösteriş yapmaya yeltendi hatta benim servetimie boy ölçüşmeye bile kalktı. Ben keseme baş vurarak çok geçmeden adamı öyle bir noktaya sürükledim ki itibarını korumak için yeniden iflas ettiğini açıklaması ve dağların ötesinde kayıplara karışması gerekti. Böylece ondan kurtulmuş oldum. O bölgede birçok aylak boştagezerin türemesine neden olmuşumdur!

Her ne kadar krallara layık bir ihtişam ve gösterişle herkesin gözünü kamaştırsam da evimde oldukça basit bir münzevi hayatı yaşamaktaydım. Temkinli davranmayı alışkanlık haline getirmiştim; her ne bahaneyle olursa olsun odama Bendel dışında hiç kimsenin girmesine izin vermiyordum. Gün ışıdığı sürece onunla birlikte odama kapanıyordum ve Bendel de herkese "Kont çalışıyor," diyordu. En ufak şey için bile sık sık dışarı yolladığım ya da kabul ettiğim ulaklar da yaptığım işle ilgiliydi. Ziyaretçileri sadece akşamları ağaçların altında veya Bendel'in talimatları doğrultusunda ustalıkla ve pırıl pırıl aydınlatılmış salonda kabul ediyordum. Dışarı çıktığımdaysa Bendel kartal gibi bakışlarıyla beni koruyordu ki zaten tek

gittiğim yer de ormancı başmın bahçesiydi; oraya da sadece bir kişinin, hayatıma ruh katan, can veren aşkımın hatırı için gidiyordum.

Ey iyi yürekli Chamisso'm! Umarım aşkın ne olduğunu unutmamışsındır! Burada birçok şeyi senin tamamlamana bırakıyorum. Mina gerçekten de sevilmeye değer, iyi, dindar bir kızdı. Onun muhayyelesini tamamıyla kendime bağlamıştım; o kadar mütevazıydı ki benim gözümün ondan başkasını görmemesine nasıl layık olabildiğini anlayamıyor, yine de gençliğinin bütün masumiyetiyle aşkıma aşkla karşılık veriyordu. Tam bir kadın gibi seviyordu: bütün varlığını feda ederek, kendisini unutarak, sadakatle ve münhasıran "hayatım" dediği adamı düşünerek, kendi mahvını umursamadan— kısaca, gerçekten seviyordu...

Bana gelince... Ne feci saatlerdi onlar! Feci ama her bir ânının geri dönmesini isteyecek kadar da değerli... İlk bilinçsiz çarpılma anından sonra biraz toparlanıp kendime şöyle bir baktığımda, Bendel'in göğsünde göz pınarlarım kuruyuncaya dek kaç defa ağladım bilemezsin. Ben ki gölgemi kaybetmiştim, habis bencilliğimle bu meleği kirletiyor, yalanlarımla onun temiz ruhunu çalarak bir hırsız gibi ona sahip oluyordum. Bir bakmışsın ona korkunç sırrımı anlatmaya karar vermişim; bir bakmışsın kendimi ondan ayrılmaya zorlamak için yeminler ediyorum; sonra bir de bakmışsın ki yine gözyaşlarına boğulmuşum ve o gece ormancının bahçesinde buluşmamızı ayarlaması için Bendel'e talimat veriyorum!

Bazen de gri yabancının artık yaklaşmış ziyaretine büyük umutlar bağlayarak kendimi kandırmaya çalışır ve kendimi bu yalanlara inandırma çabam sonuç vermeyince de yine gözyaşlarına boğulurdum. O korkunç adamla ne zaman buluşacağımı hesaplamıştım; zira bir yıl bir gün demişti ve ben de sözüne inanıyordum.

Kızın annesiyle babası iyi, namuslu, yaşlı insanlardı ve tek evlatlarını çok seviyorlardı. İlişkimiz onlar için sürpriz oldu ve ne yapacaklarını bilemediler. Önceleri, Kont Peter'in çocuklarını bir an için bile düşüneceğine ihtimal verebileceklerinden emin değillerdi; şimdi ise Kont Peter kızlarına, kızları da ona âşık olmuştu. Anne, evliliği düşünebilecek ve bunun uğruna çaba harcayacak kadar saf bir kadındı; dünya halinden anlayan babanın sağduyusuysa böylesi uçuk hayallere geçit vermiyordu. Her ikisi de aşkımın saflığından emindi ve ellerinden çocukları için dua etmekten başka bir şey gelmiyordu.

Elimde o günlerden kalma bir mektup var. Bak, evet, bu onun elyazısı. Dur bunu sana kopya edeyim:

"Ben aklı kıt, zavallı bir kızım; sevgilimin, onu çok ama çok sevdiğim için canımı yakmak istemeyeceğine inandırdım kendimi. Ah! Sen kelimelerle anlatılamayacak kadar iyisin ama beni yanlış anlama ne olur. Benim için hiçbir şeyden vazgeçmemeli ya da vazgeçmeyi istememelisin. Tanrım! Eğer böyle bir şey yapacak olursan kendimden nefret ederim. Hayır, sen beni inanılmaz ölçüde mutlu ettin. Bana aşkın ne olduğunu öğrettin. Ama artık buradan gitmelisin.

Zira bahtım biliyor ki Kont Peter bana değil dünyaya ait, o benim değil, herkesin. İleride senin hakkında şu oldu, bu makama geldi, şunu başardı, orada ona tapıyorlar, burada onu idolleştirdiler gibi haberler alırsam, ben de gurur duyarım. Bak işte, bunları düşününce sana nasıl da kızıyorum! Sıradan bir çocuğun yanında kendi yazgının yüceliğini unutuverdin. Git buradan; zira bu düşünce beni, senin yanında mutlu olan, senin sayende mutlu olan beni mutsuz ediyor. O ilk sunduğum çelenk gibi, senin yaşamına da zeytin dalları ve güllerle bir çelenk örmedim mi ben? Kalbimdesin sevgilim; korkmadan gidebilirsin – Senin sayende mutlu öleceğim, anlatılamayacak kadar mutlu."

Bu sözlerin yüreğimi nasıl parçaladığını tahmin edebilirsin. İnsanların sandıkları kişi olmadığımı, sadece zengin ama sonsuz ölçüde zavallı biri olduğumu anlattım ona. Üzerimde bir lanet vardı, bu aramızdaki tek sırdı ve öyle de kalacaktı; çünkü bu lanetin kalkabileceğine ilişkin hâlâ bir umudum vardı. Onu, yaşamımın biricik ışığını, biricik neşesini, biricik yüreğini, benimle birlikte uçuruma sürüklemek... Günlerimi zehirleyen düşünce buydu işte. Sonra ben mutsuz olduğum için o yine ağladı. Ah, o kadar sevgi dolu, o kadar iyiydi ki! Tek bir gözyaşı damlam için bedenini ve ruhunu vermeye hazırdı.

Diğer yandan, sözcüklerimi doğru yorumlamaktan epey uzaktı; zira artık benim güçlü bir büyünün etkisi altında kalmış bir veliaht prens olduğumu düşünüyor ve canlı hayal gücü sevgilisini kahramanlık

motifleriyle resmediyordu.

Bir gün "Mina," dedim, "önümüzdeki ayın son günü kaderimi değiştirebilir ve bir dönüm noktası olabilir. Ancak bu olmazsa, o zaman seni mutsuz etmektense ölmeyi yeğlerim."

Başını ağlayarak göğsüme yasladı. "Kaderin değişirse mutlu olduğunu bilmek yeter bana, senden başka bir şey istemem. Eğer kederin sürecek olursa, ben de ona ortak olmak isterim ki onu taşımana yardım edebileyim."

"Kızcağızım, düşünmeden ağzından kaçırdığın bu saçma sözü hemen geri al. Üzerimdeki lanetin ne olduğunu biliyor musun? Kederimin ne olduğunu? Sevgilinin ne... Kim olduğunu? Benim ne kadar... Senden gizlediğim sırrın beni nasıl tir tir titrettiğini görmüyor musun?"

Hıçkırarak ayaklarıma kapandı ve yeminler ederek yineledi talebini.

Bu sırada içeriye giren ormancı başına, gelecek aydan sonraki ayın başında kızının dest-i izdivacına talip olacağımı söyledim. Bu süreyi, o zamana kadar kaderimi etkileyebilecek birçok şey olabileceğini düşünerek belirlemiştim. Ancak kızına duyduğum aşk hiç değişmeyecekti.

Kont Peter'in ağzından böylesi sözcükler duymak iyi yürekli adamı şok etti. Kollarını boynuma doladı, sonra ne yaptığını fark edince yüzü kızardı. Kuşku duymak, düşünmek ve soruşturmak aklına nedense sonra geldi; çeyizden, güvenceden, sevgili kızının geleceğinden bahsetmeye başladı. Bana tüm bunları

anımsattığı için teşekkür ettim. Ona bu bölgeye yerleşmek ve her türlü kaygıdan uzak bir yaşam sürmek istediğimi söyledim. Satılığa çıkmış en güzel malikaneleri almasını ve ödemeyi de bana bırakmasını rica ettim. Bir baba, evladının sevgilisine en iyi bu şekilde yardımcı olabilirdi. Ne var ki bu iş, adamı bayağı bir uğraştırdı; her yerde karşısına çıkan bir yabancı daha çabuk davranmıştı. Sonuçta adamcağız ancak bir milyonluk bir şeyler satın alabildi.

Adamı bu şekilde meşgul etmem en temelde masum bir kandırmacadan ibaretti. Bu tür hilelere daha önce de başvurmuştum; zira itiraf etmeliyim ki Ormancı başının ilgisi zaman zaman epey usandırıcı olabiliyordu. Anneyse iyi ama sağırca bir kadındı ve Kont'a yaranmak için baba kadar işgüzarlık yapmıyordu.

Anne de bize katıldı ve bu mutlu insanlar o gece onlarla biraz daha fazla vakit geçirmem için üstelemeye başladılar. Ama orada bir dakika daha kalamazdım zira ufkun alacakaranlığında ayın yükselmekte olduğunu görüyordum. Zamanım dolmuştu.

Ertesi akşam yine ormancı başının bahçesine gittim. Üzerime bir pelerin atmış, şapkamı da gözlerime indirmiştim. Mina'ya doğru yürüdüğümde gözlerini kaldırdı ve beni gördüğünde gayriihtiyari bir hareket yaptı. İşte o an gölgesiz, ay ışığında görüldüğüm o korkunç gecenin görüntüsü bir kez daha ruhumun önünde canlandı. Evet, gerçekten de oydu. Ama beni yine tanımış mıydı acaba? Mina sessiz ve düşünceliydi — bağrımda örs gibi bir ağırlıkla yerimden doğrul-

dum. Sessizce, ağlayarak göğsüme kapandı. Oradan ayrıldım.

Artık onu sık sık gözyaşları içinde bulur olmuştum. Ruhum karardıkça kararıyordu. Sadece anneyle baba mutluluktan havada uçar gibiydiler; kaderimi belirleyecek gün, boğucu ve karanlık bir fırtına bulutu gibi adım adım yaklaşıyordu. Arife günü geldiğinde artık nefes bile alamaz haldeydim. Önlem olarak birkaç sandığı altınla doldurup gece yarısını beklemeye başladım.

Saat nihayet on ikiyi vurdu.

Gözlerimi saatin akreple yelkovanına diktim ve sanki her biri birer hançer darbesiymişçesine dakikaları, saniyeleri saymaya başladım. Duyduğum her tıkırtıda yerimden fırlıyordum. Gün doğdu. Kurşun gibi ağır saatler birbirini kovalamaya başladı; öğlen, akşam, gece oldu. Akreple yelkovanın her hareketinde umutlarım biraz daha soluyordu. Saat on birdi ve henüz hiçbir şey olmamıştı. Günün son saatinin son dakikaları da geldi ve görünürde hâlâ bir şey yoktu. On ikinci saatin ilk vuruşunu duydum, son vuruşunu duydum ve bitmez tükenmez gözyaşlarına boğularak umutlarım tükenmiş bir halde yatağa yığıldım. Sonsuza dek gölgesizliğe mahkum olsam da ertesi gün sevgilime evlenme teklif edecektim. Sabaha karşı huzursuz bir uykuyla gözlerim kapandı.

## V

Holdeki hiddetli tartışmanın sesiyle uyandığımda vakit henüz erkendi. Kulak kabarttım. Bendel, Rascal'ı kapıma yaklaştırmıyor, Raskal da onun gibilerden emir almayacağına yemin ederek ısrarla odama girmeye çalışıyordu. İyi yürekli Bendel bu tür sözler benim kulağıma gelirse gayet kazançlı bir işten olacağını söyleyerek Raskal'ı uyarıyor, Raskal da yolundan çekilmezse güç kullanacağını söyleyerek Bendel'i tehdit ediyordu.

Kapıyı öfkeyle açarak yarı giyinik halde bağırdım Rascal'a: "Derdin ne senin serseri?"

İki adım geri çekilerek soğuk bir ifadeyle yanıt verdi: "Kont hazretleri sizden en derin saygılarımla gölgenizi bir kerecik olsun bana göstermenizi istirham ediyorum. Güneş şu anda avluda öyle güzel parlıyor ki!"

Yıldırım çarpmışa döndüm. Yeniden ağzımı açıp bir şeyler söyleyebilmem için epey bir zaman geçmesi gerekti. "Bir uşak efendisine hangi cüretle...."

Raskal gayet sakin bir sesle sözümü kesti. "Uşak namuslu bir adam olabilir ve gölgesiz bir efendiye hiz-

met etmek istemeyebilir; sizden beni hizmetinizden çıkartmanızı talep ediyorum."

Sesimi yumuşatmak zorunda kaldım: "Evet ama Raskal, sevgili Raskal bu saçma düşünceyi kim soktu senin aklına? Yoksa sen şey mi sanıyorsun...?"

O aynı sesle konuşmaya devam etti: "İnsanlar sizin gölgenizin olmadığını söylüyor, dolayısıyla ya gölgenizi gösterin ya da bana yol verin gideyim."

Bendel'in benzi atmış, tir tir titriyordu ama bana kıyasla daha aklı başındaydı. Bir işaret çaktı; ben de her şeyi yatıştırma kudretine sahip altına başvurdum. Ama artık o da gücünü yitirmiş olacaktı ki Raskal altınları ayağıma fırlattı. "Gölgesiz bir adamdan tek kuruş almam ben." Ve sonra sırtını döndü; başında şapkası, ıslık çalarak yavaşça odadan çıktı. Bense kılım bile kıpırdamadan ve hiçbir şey düşünemeden taş kesilmiş, arkasından bakakalmıştım.

Neden sonra derin derin iç çekerek, yargıç karşısına çıkacak bir mahkum gibi ruhuma ölüm sıkıntısı çökmüş, sözümü tutmak ve ormancı başının bahçesine gitmek üzere hazırlanmaya başladım. Adımı taşıyan koyu gölgeli kameriyede arabadan indim. Beni bekliyorlardı. Annesi beni gamsız, hatta neşeli bir tavırla karşıladı. Mina oturuyordu ve sonbahar yapraklarıyla kucaklaşıp hemen eriyerek acı sulara karışan mevsimin ilk karı kadar solgun ve güzeldi. Ormancı başıysa elinde üzerinde yazılar bulunan bir kağıtla, hızlı hızlı bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Önemli bir şeyi ağzından kaçırmamak için kendini zor tutuyor gibiydi; nitekim normalde ifadesiz olan suratı bir

kızarıp bir solarak renkten renge giriyordu. Kameriyeye girdiğimde hemen bana doğru yürüdü ve kesik kesik sözcüklerle benimle yalnız konuşmak istediğini söyledi. Kendisini izlemem için gösterdiği yol bahçenin güneşli, açık bir bölgesine gidiyordu – tek bir kelime etmeden bulunduğum yere oturdum. Bunu iyi yürekli annenin dahi bozmaya cesaret edemediği uzun bir sessizlik izledi.

Ormancı başı hâlâ düzensiz adımlarla kameriyede volta atıyordu. Sonra aniden önümde durdu, elindeki kağıda bakıp sorgular bir ifadeyle "Kont hazretleri Peter Schlemihl adında birini tanımıyor olabilir mi acaba?" diye sordu.

Sesimi çıkarmadım.

"Son derece sağlam karakterli, olağanüstü yetenekleri olan bir adam diyorlar..."

Benden bir yanıt vermemi bekliyordu. "Diyelim ki o adam benim."

"Ama," diye devam etti hiddetle, "gölgesini kaybetmiş bir adam da aynı zamanda..."

Mina bir çığlık attı, "Ah, anlamıştım ben, anlamıştım, gölgesi olmadığını epeydir biliyordum!" Bu sözlerle annesinin kollarına attı kendini; evladına sıkı sıkı sarılan annesi böylesine feci bir sırrı bunca zamandır sakladığı için azarlamaya başladı. Kızcağız Arethusa gibi bir gözyaşı çağlayanına dönmüştü sanki, sesimi her duyduğunda coşuyor, biraz yaklaştığımdaysa gürül gürül gürlüyordu.

"Ve siz beyefendi," diye devam etti Ormancı başı öfkeyle, "siz bu hanımefendileri ve beni kandırmaya

hiç utanmadınız mı? Bir de böylesine aşağıladığınız kızımı sevdiğinizi söylüyorsunuz, öyle mi? Nasıl ağladığını, nasıl kıvrandığını görmüyor musunuz? Korkunç! Korkunç!"

Aklım başımdan öylesine gitmişti ki saçmalamaya başladım. Gölge dediğiniz neydi ki? Olmasa da olurdu. Bu kadar da büyütmeye değecek bir şey değildi yani. Ancak söylediğim şeylerin mantıksızlığını kendim de sezdiğimden daha adam bana cevap vermeye yeltenmeden durdum ve ilave ettim: İnsan geçmişte kaybettiklerini, gelecekte bulabilirdi ne de olsa.

Ormancı başı öfkeyle bağırdı: "İtiraf edin, beyefendi, gölgenizi nasıl kaybettiğinizi bana itiraf edin."

Yine yalan söylemek zorunda kaldım. "Bir süre önce kaba saba herifin teki gölgemin üzerine öyle hoyratça bastı ki, yırtılarak ortasında kocaman bir delik açıldı. Ben de yamansın diye tamire verdim, zira biliyorsunuz altın mucizeler yaratabiliyor; aslına bakarsanız gölgemin dün bana teslim edilmesi gerekiyordu."

"Peki o zaman, beyefendi, tamam," diye yanıtladı beni ormancı başı, "kızımla evlenmek mi istiyorsunuz? Başka isteyenler de var. Babası olarak iyiliğini gözetmek zorundayım. Gölgenizi bulmak için size üç gün mühlet. Üç gün sonra karşıma size yakışan bir gölgeyle geldiniz, geldiniz; yoksa şunu iyi bilin: dördüncü gün kızımı başkasının karısı olarak bulursunuz."

Ben Mina'yla da birkaç kelime konuşmaya çalıştım ancak o hıçkırıklara boğularak annesine daha sıkı

sarıldı, annesi de artık gitmem için bana usulca işaret etti. Sendeleyerek uzaklaştım oradan. Dünyadan kapı dışarı edilmiş, kapı da üstüme kilitlenmiş gibi hissediyordum.

Bendel'in şefkatli korumasından da kaçarak çayırlara ve ormanlara doğru koşmaya başladım. Alnımdan buz gibi korku terleri damlıyor, nefesim kesiliyor, bir çılgınlık ateşi içimi yakıp kavuruyordu.

Bunun ne kadar sürdüğünü bilmiyorum. Güneşli bir çayırda, birinin kolumdan çekiştirdiğini hissettim. Durdum ve çevreme bakındım. Gri ceketli adamdı ve beni yakalamak için koşmuş, nefes nefese kalmış gibi bir hali vardı. Hemen konuya girdi.

"Sizi bugün ziyaret edeceğimi söylemiştim ancak belli ki sabredememişsiniz. Ama endişelenmeyin, işleri yoluna koymanız hâlâ mümkün. Eğer tavsiyeme uyup gölgenizi başka bir şeyle değiş tokuş ederseniz, emrinize amade bir gölgeyle ormancı başının bahçesine geri dönebilirsiniz. Orada da gayet iyi karşılanırsınız ve her şey bir şakadan ibaret kalır. Sizi ele veren ve sevgilinizi baştan çıkartmaya çalışan Raskal'ıysa ben alırım. Herif kıvama gelmiş durumda zaten."

Hâlâ uykuda gibiydim, olduğum yerde kalakalmıştım. "Ziyaretiniz bugün mü olacaktı?" Zamanlamayı bir kez daha düşündüm... Evet, haklıydı, hesaplarımda bir gün hata yapmıştım. Sağ elimle koynumdaki keseyi kavradığımda niyetimi anlayarak iki adım geri çekildi.

"Hayır, Kont, o kese sizin elinize daha çok yakışıyor, sizde kalabilir."

Adama hayret dolu, soran gözlerle baktım. Devam etti: "Sizden hatıra olarak ufacık bir şey istiyorum, o kadar. Şu kağıdı imzalamanız yeterli."

Elindeki kağıtta şunlar yazıyordu:

"Altta imzası bulunan ben, işbu belgenin hamiline, ruhum bedenimden doğal olarak ayrıldıktan sonra ruhumu bağışlıyorum."

Sessiz bir hayretle bir kağıtta yazılanlara bir de gri ceketli yabancıya bakıyordum. O ise elindeki kuştüyünden yeni yontulmuş bir kalemi o sırada parmağıma batan bir diken yarasından akan taze kana batırmış, bana uzatıyordu.

"Peki siz kimsiniz?" diye sordum nihayet.

"Görünüşümden belli değil mi? Zavallı bir iblis, bir çeşit alim veya hekim de diyebilirsiniz. Dostlarının benzersiz hünerleri karşılığında bir teşekkürü bile çok gördüğü ve bu dünyadaki tek zevki biraz deney yapmak olan biri... Ama hadi artık, imzalayın. Şuraya, sağ tarafa Peter Schlemihl yazsanız yeter."

Başımı salladım. "Beni mazur görün beyefendi," dedim, "bu belgeyi imzalayamam."

"İmzalayamaz mısınız? Nedenmiş o?"

"Gölgem karşılığında ruhumu vermek, nasıl diyeyim, bana biraz işkilli geliyor."

"Bak sen! İşkilli geliyor demek," diye yineleyerek gürültülü bir kahkaha kopardı. "Peki ama, beni mazur görün, sormadan edemeyeceğim: Nasıl bir şey bu sizin 'ruhum' dediğiniz şey? Hiç gördünüz mü onu? Siz öldükten sonra ne işe yarayacağını sanıyorsunuz? Aslında şanslı sayılırsınız biliyor musunuz? Bakın

benim gibi bir hevesli gelmiş ne idüğü belirsiz bu zımbırtının, bu galvanik gücün veya kutuplaştırıcı maddenin veya işte her ne halt deniyorsa o manasız şeyin karşılığında, hem de siz henüz hayattayken gerçek, somut bir şey, yani yaşayan, canlı gölgenizi vermeyi teklif ediyor size! Ki onun sayesinde gidip sevdiğinizle evlenebilir, hayattaki her arzunuzu gerçekleştirebilirsiniz. Yoksa o zavallı genç kızı Raskal denilen o serserinin kucağına mı atmak istiyorsunuz? Hayır, böyle olmayacak, en iyisi kendi gözlerinizle görün bunu. Hadi gelin size şu görünmezlik takkesini ödünç vereyim de (cebinden bir şey çıkardı) sizinle birlikte Ormancı başının bahçesine görünmeden bir yolculuk yapalım."

İtiraf edeyim ki bu herifin benimle alay etmesi çok ağrıma gitmişti. Ondan bütün kalbimle nefret ediyordum ve ne kadar muhtaç olursam olayım gölgemi adamın istediği belgeyi imzalayarak satın almama engel olan şey, korkarım herhangi bir ilke veya ahlaki kaygıdan ziyade, duyduğum bu kişisel antipatiydi. Dahası, önerdiği yolculuğu onunla birlikte yapma fikri de bana katlanılmaz geldi. Bu çirkin, bu sinsi herifin alaycı tavırlarıyla sevgilimle benim, bu iki parçalanmış kalbin arasına girmesi en derin duygularımı zedelemişti. Olan olmuştu, sefaletim kaçınılmazdı; bunu kabullendim ve adama dönerek şöyle dedim: "Beyefendi bu çok değerli keseyi, sizden gölgem karşılığında almıştım ve bundan yeterince pişmanlık duydum. Tanrı aşkına bu alışverişten geri dönemez miyiz?"

Adam başını salladı, yüzü iyice karardı.

Devam ettim: "O halde, karşılığında teklif ettiğiniz gölgem bile olsa, size sahip olduğum başka hiçbir şeyi satmayacağım, dolayısıyla hiçbir şeyi imzalamayacağım. Bundan da şu sonuç çıkar: Görünmezlik takkesiyle yapacağımız yolculuk benden çok sizi eğlendireceğine göre beni mazur görün ve yollarımızı burada ayıralım."

"Dostça önerdiğim alışveriş teklifini bir inat yüzünden elinizin tersiyle geri çevirmenize gerçekten de üzüldüm Mösyö Schlemihl. Ama ne yapalım, belki ileride daha talihli olabileceğim başka bir fırsat çıkar karşıma. Arayı fazla açmadan yine görüşelim, olur mu?"

"Sırası gelmişken, müsadenizle satın aldığım şeylerin çürümelerine, bozulmalarına izin vermediğimi, onlara gayet iyi baktığımı da göstermek isterim size."

Adam bu sözlerle gölgemi cebinden çıkararak hünerli bir hareketle çimenlerin üzerine fırlatıp ayak ucunun güneşli yanına serdi. O kendi gölgesiyle benim gölgem arasında yürürken gölgelerde onu takip ediyordu; zira benim gölgem de kendi gölgesi gibi ona itaat etmek ve tüm hareketlerine uymak zorundaydı.

Zavallı gölgemi bunca zamandan sonra ilk defa görüp de anlatılamaz bir sıkıntı içinde olduğum şu sırada, onun böylesine aşağılayıcı, böylesine adi bir hizmete mahkum olduğunu fark edince yüreğim parçalandı ve hüngür hüngür ağlamaya başladım. Bunun üzerine iğrenç herif, hem de hiç utanmadan, benden kopartıp aldığı şeyle böbürlenerek teklifini yineledi: "Hâlâ geç

kalmış değilsiniz. Şu kalemle küçücük bir imza atarak, zavallı Mina'yı o serserinin pençesinden kurtarabilir ve Kont'un kollarına alabilirsiniz. Dediğim gibi, kalemle küçücük bir imza..." Yeniden ve eskisinden güçlü bir şekilde gözyaşlarına boğuldum ama yine de ona sırtımı döndüm ve gitmesini işaret ettim.

Endişeler içinde kıvranan Bendel izimi buraya kadar sürmüş olacak ki tam bu sırada ortaya çıktı. Sadık ve namuslu çocuk beni gözyaşlarına boğulmuş bir halde bulup, bana ait olduğu ilk bakışta anlaşılan gölgeminse gri ceketli garip yabancının tahakkümü altında olduğunu görür görmez beni mülküme yeniden kavuşturmaya, bunun için de gerekiyorsa güç kullanmaya karar verdi. Ancak o nazik nesneyi yerden nasıl kaldıracağını bilemediğinden doğrudan adamı hedef alan sözlü saldırıya girişti; uzun uzun bir talepte bulunmadı, tam aksine ona benim olanı hemen bana geri vermesini emretti. Adam yanıt vermek yerine masum çocuğa sırtını dönüp yürümeye başladı. Bunun üzerine Bendel elindeki ucu dikenli sopayı kaldırdı ve adamın peşine düştü; adama kol kaslarının tüm gücünü hiç acımadan hissettiriyor ve tekrar tekrar gölgemi bana vermesini buyuruyordu. Adamsa sanki kendisine bu şekilde davranılmasına alışıkmış gibi başı eğik, omuzları kalkık, hiç ses çıkartmadan, hem gölgemi hem de sadık uşağımı peşinde sürükleyerek, yumuşak adımlarla çayırda yürümeyi sürdürdü. Issız ovada uzun bir süre daha boğuk bağırışlarını işitmeye devam ettim. Sesler kesildiğinde sefaletimle ben yine baş başa kalmıştık.

## VI

Issız kırlıkta yalnız kalınca gözyaşlarımı koyverdim. Zavallı yüreğimi ezen, kelimelerle anlatılamayacak ağırlıktaki yük bu sayede bir nebze olsun hafifliyordu hafiflemesine ama uçsuz bucaksız sefaletimin sınırlarını yine de göremiyor, bir çıkış yolu bulamıyordum. Amaçsızdım ve yabancının yarama döktüğü yeni zehri öfkeli bir susuzlukla, büyük bir iştahla yudumluyordum. Ruhum ne zaman Mina'nın imgesini çağırsa, sevgilim onu bıraktığım son haliyle, rezilliğim karşısındaki solgun ve ağlamaklı yüzüyle gözlerimin önüne geliyor, o anda Raskal'ın edepsiz, alaycı suratı da aramızda belirliveriyordu. Ellerimi yüzüme kapayıp kırlarda ormanlarda koşuyor, koşuyordum ama bu uğursuz görüntü gözlerimin önünden gitmiyor ve ben soluk soluğa yere yığılıp yeni gözyaşlarımla toprağı bir kez daha ıslatana kadar da beni takip etmekten vazgeçmiyordu.

Ve tüm bunlar bir gölge yüzündendi! Oysa ona kavuşmam kalemin ucuyla atacağım küçücük bir imzaya bakıyordu. Gri ceketli adamın can sıkıcı teklifini ve benim onu reddedişimi düşünüyordum. İçim bir

çöle dönmüş, muhakeme yeteneğim ve zihni melekelerim tümüyle yok olmuştu.

Gün bitti. Açlığımı yabani meyvelerle, susuzluğumuysa ilk önüme çıkan derede giderip bir ağacın altına yığıldım. Ölüm döşeğinde hırıldadığımı duyduğum ağır bir uykudan, sabah çiğiyle uyandım. Bendel izimi yitirmişti sanırım ve bunu düşünmek hoşuma gidiyordu. Artık ürkek bir dağ ceylanı gibi kendilerinden kaçtığım insanların arasına dönmek istemiyordum. Bu şekilde üç gün geçirdim.

Dördüncü günün sabahında kendimi güneşin aydınlattığı kumlu bir yaylada buldum. Gün ışığıyla yıkanmış bir kayaya oturmuş, uzun zamandır mahrum kaldığım güneşin keyfini çıkarıyor, sessizce ruhumu yüreğimin mutsuzluğuyla besliyordum. Hafif bir tıkırtıyla ürktüm ve her an kaçmaya hazır, tedirgin gözlerle çevremi taradım. Ortalıkta kimse yoktu ama gün ışığının aydınlattığı kumlarda benimkinden çok da farklı olmayan bir insan gölgesinin süzüldüğünü gördüm. Sahibinden kaçmış ve tek başına gezinirmiş gibi bir hali vardı.

O an içimde güçlü bir arzu uyandı: "Ey Gölge," diye düşündüm, "kendine yeni bir sahip mi arıyorsun? Senin sahibin ben olayım." Ve usulca eğilerek onu yakalamak için üzerine atıldım. Çünkü, anlıyorsun ya, bir şekilde ayaklarımın ucuna denk gelecek şekilde onun izine girebilirsem, gölgenin oraya yapışıp kalacağını ve zaman içinde bana alışacağını düşünüyordum.

Ama bu hamlem gölgenin kaçmasına neden olun-

ca, bu uçarı şeyin peşinde yorucu bir sürek avına başladım. Bana güç veren tek şey içinde bulunduğum korkunç durumdan kendi kendime kurtulabileceğim düşüncesiydi. Gölge epey uzaktaki bir ormana doğru koşuyordu ki eğer ulaşırsa ağaçların arasında onu kaybedeceğim kesindi; bunu fark ettiğimde yüreğimi kaplayan korkuyla arzum harlandı, ayaklarım kanatlandı ve gölgeyle aramızdaki mesafe bariz bir şekilde kapanmaya başladı. Her adımda ona biraz daha yaklaşıyordum ve nihayet yetiştim. Avına atlayan bir aslan gibi üzerine sıçrayarak onu yakalamaya çalıştığımdaysa hiç ummadığım bir şey oldu: Bir bedene tosladım ve kaburgalarıma pek az insana nasip olabilecek şiddette yumruklar inmeye başladı.

Duyduğum korkunun üzerimdeki etkisi, kollarımı öne doğru uzatmam ve önümde duran görülmez şeye sımsıkı sarılmam oldu. Bu ani hareketin etkisiyle yüzüstü yere kapaklandım. Altımda sımsıkı sarıldığım, sırtüstü yatan ve yavaş yavaş görünürlük kazanan bir adam vardı.

Artık her şeyi daha iyi anlamaya başlamıştım. Herhalde ilk başta adamın elinde, tutanı görünmez kılan ama gölgesini gizlemeyen "görünmez kuş yuvası" vardı, şimdiyse adam yuvayı elinden düşürmüş olmalıydı. Gözlerimle çevreyi taradım ve görünmez yuvanın kendisini değil ama gölgesinin yerini hemen tespit ettim. Fırladım ve değerli ganimeti kaptım. Yuva, görünmez ve gölgesiz olan benim elimdeydi artık.

Adam hızlıca toparlandı ve hemen gözleriyle şanslı rakibini aramaya başladı ama güneşli ovada ne beni

ne de gölgemi görebiliyordu ki kaygıyla aradığı şey de zaten ben değil, gölgemdi. Gölgesiz olduğumu fark etmeye zamanı olmamıştı ve bu olasılıktan kuşkulanması için bir neden de yoktu aslında. Nihayet ortalıkta benden hiçbir iz kalmadığına iyice kani olunca yere çöktü ve korkunç bir mutsuzlukla dövünmeye, saçını başını yolmaya başladı. Bana gelince, bu hazine yeniden insanların arasına karışma arzusu ve olanağı vermişti. Bu adi hırsızlığımı mazur gösterecek bahanem çoktu; daha doğrusu böyle bahanelere ihtiyacım dahi yoktu ve bu düşüncelerden bir an evvel kurtulabilmek için adamı olduğu yerde bırakıp hızla uzaklaştım. Adamın acı dolu çığlıkları uzunca bir süre beni takip etti. İşte olay tüm ayrıntılarıyla bu şekilde vuku bulmuştu – daha doğrusu o sırada ben böyle algılamıştım.

Ormancı başının bahçesine gidip o iğrenç herifin söylediklerinin doğru olup olmadığını kendi gözlerimle görmek için yanıp tutuşuyordum ama nerede olduğum hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu. Çevreye bir göz atmak için en yakın tepeye çıktığımda küçük kasabanın gayet yakında, Ormancı başının bahçesinin de hemen ayaklarımın dibinde olduğunu gördüm. Kalbim hızlı hızlı çarpmaya ve gözlerimden son zamanlarda dökülenlerden farklı gözyaşları dökülmeye başladı: onu, Mina'yı yeniden görecektim.

En kısa yolu tuttum, kederli bir özlem adımlarıma hız verdi. Yolda kasabadan gelen birkaç köylünün yanından görülmeden geçtim. Benden, Raskal'dan ve Ormancı başından bahsediyorlardı; bunları duymak

istemediğimden yanlarında oyalanmadan hızla yoluma devam ettim.

Göğsüm sıkışarak ve kötü bir önseziyle girdim bahçeye. Kahkahaya benzer bir ses duydum. Ürperdim, etrafıma bakındım ama kimseyi göremedim. Yürümeye devam ettim; arkamda ayak sesleri duyar gibi oldum ama görünürde hiçbir şey olmadığından "yanlış duymuş olmalıyım" diye düşündüm. Saat henüz erkendi ve Kont Peter'in kameriyesinde henüz hiç kimse yoktu, bildik yollardan dolanarak eve yaklaştım. Aynı hışırtı daha duyulabilir biçimde takip ediyordu beni. Yüreğim korku dolu, ön kapının karşısındaki güneşli alandaki banka oturdum. Görülmez bir varlığın yılışık bir sırıtışla yanıma oturduğunu sezer gibiydim. Kilidin çevrildiğini duydum. Kapı açıldı. Ormancı başı elinde birtakım kağıtlarla dışarı çıktı. Gözlerimin önünden bir sis tabakası geçer gibi olunca etrafıma bakındım ve... Fecaat! Gri ceketli adam şeytansı bir sırıtışla yanımda oturuyordu. Görünmezlik takkesini ikimizi de kaplayacak şekilde üzerimize çekmişti; ayaklarının ucunda kendi gölgesiyle birlikte benim gölgem de huzurla uzanıyordu; umursamaz bir edayla elinde tuttuğu o lanet olası parşömenle oynuyordu. Ormancı başı ağaçların gölgesinde bir aşağı bir yukarı yürüyüp, dikkatle elindeki kağıtları incelerken, o da sanki yakın bir sırdaşıymışım gibi kulağıma eğildi ve şu sözcükleri fısıldadı: "Sonunda davetimi kabul ettiniz demek; bakın, ne güzel aynı takke altında birlikte oturuyoruz!... Tamam, tamam, haklısınız! Neyse, artık kuş yuvamı bana geri verin.

Artık ona ihtiyacınız kalmadı, hem beni ondan mahrum bırakmayı siz de istemezsiniz zaten, namuslu bir adamsınız ne de olsa. Ama lütfen, teşekkür etmenize hiç gerek yok. Gönlünüz rahat olsun, onu size severek ve isteyerek, gönül rızasıyla ödünç verdim." Adam yuvayı hiçbir direnç gösteremeyen ellerimden aldı, cebine yerleştirdi ve bana bir kez daha o kadar gürültülü bir şekilde güldü ki ormancı başı sesin nereden geldiğini anlamak için etrafına bakındı. Bense oturduğum yerde taş kesilmiştim.

"İtiraf edin, takke yuvadan çok daha kullanışlı bir şey," diye devam etti adam. "Bir defa sadece onu başına takan insanı değil onun gölgesini de görünmez kılıyor; üstelik keyfiniz kimi isterse, istediğiniz kadar insanı altına alabiliyorsunuz. Bakın, mesela ben bugün iki kişiyi soktum altına." Bir kez daha güldü. "Şunu hiç aklınızdan çıkarmayın Schlemihl: İnsan bir şeyi vaktiyle iyilikle yapmazsa, önünde sonunda zorla yapar. Gölgenizi benden satın almayı ve böylece sevgilinize yeniden kavuşmayı da isteyeceksiniz, tahminimce. Hem o zaman Raskal'ı da darağacında sallandırırız, hiç merak etmeyin siz. Elimizde yeterince ip olduğu sürece bizim için mesele olmaz. Bakın ne diyeceğim: üstüne bir de takkemi vereyim size, anlaşalım."

Anne de evden çıktı ve adamla konuşmaya başladılar.

"Mina ne yapıyor?"

"Ağlıyor."

"Saf çocuk! Ama yapacak bir şey yok!"

"Evet, ama hemen bir başkasıyla evlendirmen de şart mı yani? Ah, kocacık, kendi çocuğuna karşı bu kadar zalim olmak zorunda mısın?"

"Hayır, anacık anlamıyorsun. Kızımız daha göz pınarlarındaki çocuksu yaşlar kurumadan zengin ve saygın bir adamın karısı olunca teselli bulacak ve hem tanrıya hem de bize şükredecektir, göreceksin bak!"

"İnşallah dediğin gibi olur."

"Tamam, kızımızın şu anda kendi adına epey bir mülkü var ama o maceracıyla yaşadığı talihsiz hadisenin dedikodusu ayyuka çıktıktan sonra sanıyor musun ki Bay Raskal gibi uygun bir kısmet bir daha kolay kolay çıkar karşısına? Bu Bay Raskal'ın nasıl bir serveti olduğu biliyor musun sen? Nakit parayla, borçsuz harçsız altı milyonluk mülk satın almış. Belgeleri elimde! Benim satın almak istediğim mülkleri benden önce satın alan oymuş meğer. Ayrıca cebinde bay Thomas John'a ait dört buçuk milyon değerinde senet de var."

"Epey bir tırtıklamış demek ki."

"Ne biçim konuşuyorsun sen öyle! Herkes har vurup harman savururken o akıllıca davranıp parasını biriktirmiş işte."

"Ama uşaklık yapmış!"

"Saçma. Her halükarda, kusursuz bir gölgesi var."

"Evet, haklısın ama..."

Gri ceketli adam güldü ve bana baktı. Kapı açıldı ve Mina dışarı çıktı. Bir hizmetçi kızın koluna yaslanmış, solgun, güzel yanaklarından usul usul yaşlar dökülüyordu. Ihlamur ağaçlarının altına onun için

konulan bir koltuğa oturdu, babası da bir iskemle çekerek kızının yanına yerleşti, ellerini sevecen bir tavırla avucuna aldı, kızın ağlaması şiddetlenince de yumuşak bir sesle konuşmaya başladı: "Sen ki benim sevgili, bir tanecik kızımsın, senin için en iyisini arzulayan yaşlı babanı üzmek istemezsin, değil mi? Çok sarsılmış olduğunu anlıyorum tatlım, büyük bir felaketten bir mucize sayesinde kurtuldun. Biz bu arsız kandırmacayı fark etmeden evvel sen o rezil herifi çok sevmiştin; tamam Mina, bunu biliyorum ve bundan dolayı seni suçlamıyorum. Büyük bir lord olduğunu sandığım dönemlerde ben bile sevmiştim onu. Ama artık durum değişti, bunu sen de görüyorsun. Ne yani? Dünyadaki herkesin bir gölgesi var ve benim tek evladım, canımın içi kızımın evleneceği adamın... Hayır! Onu çıkar artık aklından. Dinle, Mina. Seninle evlenmek isteyen bir talibin var; güneşten kaçmak zorunda olmayan, saygın bir adam. Kabul, bir prens değil ama on milyonluk serveti var ki bu seninkinin on misli demek. Kızımı mutlu edebilecek bir adam. Bana karşı gelme, direnme; benim uslu, söz dinleyen kızım ol ve bırak baban senin için en iyi olanı yapsın, gözyaşlarını dindirsin. Şimdi bana Bay Raskal'la evleneceğine söz ver. Bana bu sözü verdiğini söyle."

Mina ölgün bir sesle yanıtladı: "Benim artık bu dünyadan hiçbir arzum, hiçbir beklentim kalmadı. Madem ki babamın arzusu bu, bari onun istediği olsun!" Aynı anda Bay Raskal'ın gelişi duyuruldu ve küstah herif paldır küldür insanların arasına daldı. Mina bayılmıştı. İğrenç yoldaşım bana öfkeyle bak-

tı ve şu sözleri fısıldadı: "Ve siz tüm bu olup bitene sessiz kalacaksınız öyle mi? Damarlarınızda akan şey kan değil mi sizin?" Hızlı bir hareketle elime küçük bir yara açtı ve kanımı akıttı.

"Evet, kanmış. Kıpkırmızı kan! Hadi, durmayın, imzalayın!"

Parşömen ve kalem artık benim elimdeydi.

## VII

Sevgili Chamisso, kendimi tamamıyla senin yargına teslim ediyorum, seni kendi lehime etkilemeye de çalışmayacağım. Uzun zamandır kendimle ilgili epey ağır bir yargıya varmış bulunuyorum zaten, zira içimdeki bu kurdu yüreğimde beslemekten hiç vazgeçmedim. Yaşamımın bu önemli anı ruhumun derinliklerinden hiç silinmedi; onu hep umutsuzlukla, tevazuyla ve pişmanlıkla hatırlarım. Sevgili dostum, insan bir kere düşüncesizlik edip doğru yoldan ayrılırsa, onu hep aşağıya, daha aşağıya çeken başka yollara da sapar; gökyüzünde ona yön gösterecek bir yıldız araması da boşunadır; zira çaresi yoktur, yokuş aşağı gidecek ve intikam tanrıçasına kurban olacaktır. Üzerimdeki lanete neden olan o ilk hatadan sonra, aşk yüzünden bir günah daha işlemiş ve başka bir insanın yazgısını da kendiminkine bağlamıştım; bu cehennem ızdırabının tohumlarını eken bendim ve onu bu durumdan çabucak kurtarmak da benim elimdeydi, bu çareye gözü kapalı bir şekilde sarılmak dışında ne yapabilirdim ki? Zira artık karar anı gelmişti. Adelbert, ödemek zorunda olduğum herhangi

bir bedeli fazla bulacak, sahip olduğum herhangi bir şeye, cömertçe saçtığım altınlarımdan daha çok kıymet verecek kadar aşağılık bir yaratık olduğumu düşünmeni istemem. Hayır, Adelbert, ama ruhum çapraşık yollara sapan bu gizemli sürengene karşı tarifi imkansız bir nefretle doluydu. Ona haksızlık ediyor olabilirdim ama onunla geçirdiğim her dakika öfkemi daha da artırıyordu.

İşte tam bu anda yaşamımda, hatta genel olarak insanlık tarihinde sık sık olduğu gibi, bir tesadüf bilinçli insan ediminin önüne geçti. Aradan geçen bunca zamanda kendimle barıştım. Öncelikle, kaçınılmazlığı kabullenmeyi öğrendim ki gerçekleşmiş bir edim, vuku bulmuş bir olay kaçınılmaz değilse kaçınılmaz nedir? Dahası kaçınılmazlığı hikmetli bir yazgı olarak gördüm ve bizim ancak hareket eden ve ettirilen çarklar olarak müdahale edebildiğimiz büyük makinenin her köşesinde esip üfüren bu yazgıya boyun eğdim. Olması gereken vuku bulacaktı, vuku bulan olması gerekendi; yazgı buydu ve ben bu yazgıda hem kendimin hem de onun değdiği diğer herkesin nasibine saygı duymayı öğrendim.

Ruhum böylesi güçlü duyguların baskısına mı dayanamadı, yoksa son birkaç günkü mahrumiyete alışık olmadığı için zayıf düşen bünyem nedeniyle fiziksel gücüm mü tükendi; ya da bu gri giysili uğursuz herifin yanımda olmasının yarattığı öfkenin yıkıcılığı mıydı bilmiyorum, şu kadarını söylemem kafi ki tam imzamı atacakken fenalaştım.

Uzun bir süre sanki ölümün kucağındaymışçasına

baygın kalmışım. Ayıldığımda ilk duyduğum şey bir ayağın öfkeyle yere vurması ve birinin sövüp saymasıydı. Gözlerimi açtım, hava karanlıktı. Nefret edilesi dostum beni azarlıyordu: "Kocakarı gibisiniz! Hemen toparlanıp yapmaya karar verdiğinizi yapacak mısınız yoksa fikrinizi değiştirdiniz de niyetiniz ipe un mu sermek?" Güçlükle yattığım yerden doğruldum ve sessizce çevreme bakındım. Gecenin geç bir saatiydi; ormancı başının pırıl pırıl aydınlatılmış evinden, neşeli bir müzik sesi geliyordu. Bahçede grup grup dolaşan insanlar vardı. Bir çift bize doğru yaklaştı ve kısa bir zaman öncesine kadar benim oturduğum banka oturdu. Zengin Bay Raskal'la evin kızının o sabah kıyılan nikahından bahsediyorlardı.

Yani, olan olmuştu.

Gizemli yabancının takkesini başımdan çıkardım ve adam o an görüntüden çıktı. Gece karanlığındaki çalılıkları siper ederek Kont Peter'in kameriyesinin önünden geçip hızla bahçenin çıkışına yürüdüm. Ancak o soysuz hayalet, veba gibi görülmeden benimle yürüyor ve beni ağır sözlerle taciz ediyordu. "Demek, çıtkırıldım beyefendiye gün boyunca bebek gibi baktığım için aldığım teşekkür bu ha! Demek oyunda soytarı rolü oynamak bana düştü, öyle mi? Tamam o zaman, sayın katır inadı, hadi kaçın bakalım benden, kaçabilirseniz. Sizde benim altınlarım, bende de sizin gölgeniz olduğu sürece biz artık birbirimizden ayrılamayız, tamam mı? Bunlar ikimizi de rahat bırakmazlar. Bir gölgenin sahibini terk ettiği hiç duyulmuş şey mi? Lütfedip siz onu kabul edinceye, ben de ondan

kurtuluncaya kadar gölgeniz beni sizin peşinizden sürükleyecektir. Vaktiyle severek ve isteyerek yapmadığınızı, bıkarak ve usanarak yapmak zorunda kalacaksınız, bundan kaçışınız yok!" Bu minvalde konuşup durdu; kaçmaya çalıştım ama nafile, herif yanımdan hiç ayrılmadı ve altınlarla, gölgelerle ilgili alaycı laflar etmeyi sürdürdü; ta ki zihnimde kendime ait tek bir düşünceye yer kalmayana dek.

Issız sokaklardan geçerek evime doğru bir yol tutmuştum. Evin önüne gelip de şöyle bir bakınca az kalsın tanıyamayacaktım. Camlar kırılmış, ev karanlığa gömülmüştü. Kapılar kapalıydı ve hep içeride dolaşan uşakların sesleri duyulmuyordu. Yanıbaşımdaki herif yüksek sesle güldü: "Ya, işte böyle, olacağı budur işte! Ama moralinizi bozmayın, tahminimce o pek kıymetli Bendel'inizi içeride bulacaksınız. Onu az önce bir önlem olarak eve yolladılar, o da yorgunluktan olacak nöbetini içeride tutuyor herhalde." Yine güldü. "Eminim anlatacak çok hikayesi vardır! Hadi bakalım, bu günlük yeter. Size iyi geceler, yakında yine görüşürüz."

Zili defalarca çaldım. İçeride bir ışık yandı ve Bendel'in "Kim o?" diyen sesini duydum. İyi yürekli adam sesimi tanıyınca sevincine hakim olamadı, kapı açıldı ve birbirimize sarılıp ağlamaya başladık. Çok değişmişti, bitkin ve hasta bir haldeydi; benimse saçlarım tümüyle ağarmıştı.

Beni bomboş odalardan geçirerek hasarsız kalmış bir salona götürdü. Yiyecek ve içecek getirdi ve oturup yine ağladık. Sonra anlatmaya başladı: Geçen gün

gölgemle yakaladığı gri giysili sevimsiz adamı döve döve o kadar uzun süre kovalamış ki sonunda izimi kaybetmiş ve bitkin vaziyette olduğu yere yığılıp kalmış; sonra da beni bulamayınca eve dönmüş. Çok geçmeden Raskal'ın kışkırttığı kontrolden çıkmış bir güruh öfkeyle evime saldırmış, camları kırmış ve içlerindeki yıkıcılık dürtüsünü tatmin etmişler. Kendilerine o kadar iyilik yapmış birine bu insanların layık gördükleri muamele buymuş işte! Uşaklarımın hepsi sağa sola kaçışmış. Yerel polis şüpheli bir şahıs olduğumu söyleyerek kasabayı bana yasaklamış ve bölgeyi terk etmem için yirmi dört saat mühlet vermiş. Bendel tüm bunlara ilaveten, Raskal'ın serveti ve evliliğiyle ilgili bilmediğim birçok şey daha anlattı. Burada başıma gelen her şeyin sorumlusu bu pislik, ta en başından beri sırrımı keşfetmiş olmalıymış. Anlaşıldığı kadarıyla altınlarımın cazibesine kapılarak bana sokulmuş ve ilk fırsatta altın sandığımın anahtarının bir kopyasını yaptırmış. Servetinin ilk nüvesi böyle oluşmuş. Artık yeterince büyük bir servet biriktirdiğinden daha fazla artırmayı gerekli görmeyebilirmiş.

Bendel tüm bunları sık sık gözyaşlarına boğularak anlatmıştı. Sonra da başıma nasıl bir felaket gelmiş olabileceğine ilişkin uzun süre endişelenip, nihayetinde beni dingin ve nispeten kendini toplamış bir halde gördüğü için sevinçten ağladı. Zira içimdeki umutsuzluk artık böyle bir biçim almıştı. Sefaleti, hem de devasa ve geri dönüşü olmayan sefaleti görmüş, gözyaşı pınarlarımı kurutmuştum. Bundan

böyle beni bağrımdan bir çığlık daha kopartmaya zorlaması mümkün değildi. Ona artık alnım açık ve buz gibi bir kayıtsızlıkla bakıyordum.

"Bendel," dedim, "başıma gelenleri biliyorsun. Kendi hatamın bedelini ağır bir cezayla ödüyorum. Sense sevgili masum çocuk, artık yazgını benimkine bağlamamalısın, arzum bu değil. Bu gece buradan gideceğim, benim için bir at eğerle, yalnız gideceğim. Sen burada kalacaksın, bu konuda ısrar ediyorum. Evde hâlâ birkaç sandık altın olmalı. Onlar senin olsun. Ben tek başıma dünyayı gezeceğim; gününün birinde neşeli bir an yüzüme gülümser, talih bana sevecen gözlerle bakarsa seni düşüneceğim; zira üzüntülü zamanlarımda senin sadık bağrında çok ağlamışlığım var."

Namuslu adam efendisinin bu son emrine, ruhunu saran korkuya rağmen, yüreği ezilerek de olsa itaat etti. Ricalarına, itirazlarına kulaklarımı tıkadım, gözyaşlarını görmezden geldim. Atımı getirdi. Ağlayan adamı bir kez daha bağrıma bastım ve atıma atlayarak gecenin koruması altında yaşamımın gömüldüğü bu mezarlıktan uzaklaştım. Atımın hangi yolu tuttuğu umurumda değildi, zira artık bu dünyada bir amacım, bir arzum ve bir umudum kalmamıştı.

## VIII

Çok geçmeden yolda bir yaya eşlik etmeye başladı bana. Atımın yanında bir süre yürüdükten sonra bir ricada bulundu: madem yolumuz aynıydı, acaba sırtındaki paltoyu atımın terkisine koyabilir miydi? Sesimi çıkarmadan onay verdim. Bu küçük iyiliğimden dolayı kibarca teşekkür etti, attımı övdü; bu vesileyle zenginlerin mutluluğunu ve gücünü göklere çıkarttı ve nasıl oldu bilmiyorum ama uzunca bir monologa girişti. Bana düşen, onu dinlemekti.

Dünya ve yaşam hakkındaki görüşlerini anlattı ve lafı fazla dolandırmadan sözü metafiziğe getirdi ki ona göre bu felsefe dalının temel görevi dünyadaki bütün gizemlerin çözümü olan sözü bulmaktı. Önce bu görevden ne kast ettiğini gayet net bir şekilde açıkladı, sonra da onu ifa etmeye başladı.

Biliyorsun sevgili dostum, okuldaki felsefe derslerinden bir şekilde yakamı sıyırdıktan sonra, felsefi spekülasyonla hiç işim olmadığını fark ederek bu alandan elimi eteğimi çekmiştim. O gün bugündür epey bir şeyi kendi haline bırakmış, bilmediğim bir sürü şeyi öğrenmek ve anlamak için çaba sarf etmek-

ten vazgeçmiş ve senin de bana tavsiye ettiğin gibi sağduyuma güvenip kendi içimdeki sesi, elimden geldiğince kendi bildiğim gibi takip etmiştim. Şimdiyse bana öyle geliyordu ki bu kelime cambazı kendi attığı temeller üzerinde, adeta içkin bir zorunlulukla yükselen sağlam bir kavramsal yapı kuruyor ve bunu da büyük bir ustalıkla yapıyordu. Bu yapıda olmayan tek şey benim yanıtını aradığım asıl sorunun cevabıydı; dolayısıyla iç tutarlılığı ve kapsayıcılığıyla gözü okşayan bir sanat eserinden daha anlamlı gelmiyordu bana. Yine de düşüncelerimi kendi ızdırabımdan uzaklaştıran bu lafazan adamı dinlemek hoşuma gidiyordu; hatta sözleriyle kavrayışıma olduğu kadar ruhuma da hitap edebilse, müridi bile olabilirdim.

Bu arada zaman ilerlemiş ve ben farkında olmadan şafak gökyüzünü aydınlatmıştı. Gözlerimi kaldırıp doğu ufkunda güneşin yükselişini haber veren o muhteşem renkleri gördüğümde ürperdim. İnsanların gölgelerinin tüm ihtişamlarıyla boy gösterdiği o saatte güneşten saklanmam mümkün değildi. Açık arazide siperine sığınabileceğim hiçbir şey yoktu; üstelik yalnız da değildim! Yoldaşıma bir bakış attım ve yine ürperdim. Kimdi dersin? Gri ceketli adamın ta kendisi!

Şaşkınlığıma gülerek bir şey söylememe fırsat bile vermeden konuşmayı sürdürdü. "Dilerseniz ortak çıkarlarımız bizi bir süreliğine buluşturmuş olsun. Bu dünyada olur hep böyle şeyler; ama merak etmeyin, daha sonra ayrılmak için bolca vaktimiz olacak. Evet, bu konuya henüz kafa yormuş değilsiniz, ama dağın

yamacından giden bu yol aslında tutabileceğiniz tek mantıklı yol, zira bu dik yamaçtan vadiye inemezsiniz; dağları aşarak geldiğiniz yere geri dönmek de istemezsiniz herhalde. Ve şu tesadüfe bakın ki benim yolum da aynı. Gündoğumu nedeniyle yüzünüzün korkudan bembeyaz kesildiğini görüyorum. Dilerseniz birlikte yürüdüğümüz sürece gölgenizi ödünç vereyim, karşılığında siz de yanınızda bulunmama tahammül edin, olur mu? Artık Bendel'iniz sizinle birlikte değil, ama merak etmeyin, ben de size gayet güzel hizmet edebilirim. Biliyorum, beni sevmiyorsunuz ve bundan dolayı üzgünüm. Ama yine de benden yararlanabilirsiniz. Şeytan, sanıldığı kadar karanlık değildir aslında. Doğru, dün beni çok gücendirdiniz ama bugün sizi bundan dolayı suçlayacak değilim. Ve itiraf edin ki yolculuğumuz boyunca sohbetim sizi gayet güzel oyaladı. Buyrun gölgenizi ödünç vereyim de bir deneyin."

Güneş yükselmişti ve bize doğru yürüyen insanlar vardı; için için tiksinerek adamın teklifini kabul ettim. Gülümseyerek yere serdiği gölgem atımın yanındaki yerini aldı ve neşeyle yanıbaşımda yürümeye başladı. Kendimi çok garip hissettim. Yanlarından geçtiğimiz köylüler saygıyla şapka çıkarıp varlıklı beyefendiye yol verdiler. Atımı sürmeye devam ettim ve eskiden benim olan, şimdiyse bir yabancıdan, ne yabancısı bir düşmandan ödünç aldığım gölgeye kalbim küt küt atarak yan gözlerle baktım.

O yabancıysa dünyada hiçbir derdi tasası yokmuş gibi ıslık çalarak yanımda yürüyordu. O yayaydı ben-

se at sırtında... Başım dönmeye başladı, çok baştan çıkartıcı bir düşünceydi. Aniden dizginleri çevirdim, iki mahmuzumu da atımın böğrüne sapladım ve bir yan yola saparak dörtnala kaçmaya başladım; ancak gölge peşimden gelmedi, yoldan saptığım noktada atın gölgesini terk etti ve meşru sahibini beklemeye başladı. Utanarak geri dönmek zorunda kaldım. Gri ceketli adam hiç oralı olmadı, ıslıkla çaldığı şarkıyı bitirdikten sonra bana gülümsedi, gölgemi yeniden yerine yerleştirdi ve satın alarak yeniden meşru sahibi olmadığım sürece gölgemin beni takip etmeyeceğini ve benimle kalmayacağını söyledi.

"Sizi gölgeniz aracılığıyla ele geçirmiş durumdayım. Benden kaçamazsınız. Zengin bir adamın gölgesi olmalıdır, bunun başka yolu yok. Sizin tek kusurunuz bunu daha önce fark etmemiş olmanız."

Yolculuğuma aynı yolda devam ettim; yaşamın tüm konfor ve lüksleri yeniden benim olmuştu. Rahatça ve kolaylıkla hareket edebiliyordum, zira ödünç de olsa artık bir gölgem vardı; gittiğim her yerde servetimin aşıladığı saygıyı görüyordum ama yüreğime ölüm hakimdi. Mucizevi yol arkadaşım ise kendisini dünyanın en zengin adamının ona layık olmayan uşağı olarak tanıtıyordu. Olağanüstü gayretli ve becerikli, son derece maharetli, kısaca zengin bir adamın uşağı nasıl olmalıysa hiç noksansız öyleydi; ama yanımdan hiç ayrılmıyor ve çenesi de sürekli işliyordu. Önünde sonunda sırf ondan kurtulmak için bile olsa, gölgemi değiş tokuş etmeye razı olacağımı, bundan da emin olduğunu tekrarlıyordu ara vermeksizin.

Ondan iğrendiğim kadar, sinir bozucu da buluyordum. Ayrıca gerçekten korkuyordum da ve bunun için yeterince nedenim vardı. Kendimi ona bağımlı kılmıştım. Kaçtığım dünyanın nimetlerine beni yeniden alıştırarak üzerimde güç sahibi olmuş, beni lafazanlığına katlanmak zorunda bırakmıştı ve artık neredeyse haklı olduğunu düşünmeye başlamıştım. Bu dünyada zengin bir adamın gölgesinin olması şarttı; dolayısıyla zengin olmak istediğim sürece tek bir çıkış yolum vardı ve beni baştan çıkararak zengin olmak istediğimi fark etmemi sağlayan da yine oydu. Ancak şunu da çok iyi biliyordum: Aşkımdan feragat etmiş, yaşamımın gözlerimin önünde solup gittiğini görmüştüm; bu noktadan sonra dünyanın bütün gölgeleri karşılığında dahi bu yaratığa ruhumu verecek değildim. Bu işin sonunun nereye varacağını bilemiyordum.

Günün birinde, dağlarda yolculuk yapan seyyahların sık sık ziyaret ettiği bir mağaranın ağzında oturuyorduk. Yeraltı nehirlerinin ölçülmemiş derinliklerden yükselen uğultusunu duymak mümkündü; uçuruma atılan taşların yankılanarak düşüşünü durduracak bir dibi bile yoktu sanki mağaranın. Gri giysili yabancı sık sık yaptığı gibi, zengin muhayyelesinin tüm gücünü kullanarak gölgemi satın aldıktan sonra, kesemin kudretiyle yapabileceğim harikulade şeylerin canlı renklerle çizilmiş, cazip imgelerden müteşekkil mükemmel bir tablosunu sundu bana. Dirseklerimi dizlerime koydum, yüzümü ellerimle kapadım ve bu sahte tanrıyı dinledim. Yüreğim irademle adamın

baştan çıkarıcılığı arasında ikiye bölünmüştü sanki. İçimdeki bu çelişki artık katlanılmaz bir hal almıştı artık ve böylece nihai mücadelem başladı.

"Beyefendi, bazı koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, benim yoldaşım olarak yanımda bulunmanıza izin vermiş olmakla birlikte, mutlak özgürlüğümden hiçbir şekilde vazgeçmediğimi unutmuş görünüyorsunuz."

"İstemiyorsanız pılımı pırtımı toplayıp hemen giderim."

Sürekli tekrarladığı bir tehditti. Sustum. Hemen gölgemi toplamaya başladı. Yüzümün rengi attı ama tek bir kelime etmeden işini bitirmesini bekledim. Uzunca bir sessizlikten sonra konuşmaya ilk o başladı.

"Beyefendi, bana dayanamıyorsunuz, benden nefret ediyorsunuz, biliyorum. Ama benden neden nefret ediyorsunuz? Açık arazide bana saldırıp kuş yuvamı benden gasp etmek istediğiniz için mi? Ya da sizin namusunuza emanet ettiğim malımı, yani gölgenizi çalmaya yeltendiğiniz için mi? Bense bunlardan dolayı sizden nefret etmiyorum. Tam aksine tüm kurnazlığınızı, hilekarlığınızı, gücünüzü kullanmanızı son derece doğal karşılıyorum. Kaldı ki sizin katı ve mutlak kurallarınıza ve dürüstlüğün ta kendisi olan düşünce biçiminize de bir itirazım yok, zararsız hobiler olarak görüyorum onları.

Aslına bakarsanız ben sizin gibi öyle uzun uzun düşünen biri değilim. Siz düşünüyorsunuz, bense eyliyorum. Ya da değerli ruhunuzu canım çekiyor diye,

ona sahip olmak için gırtlağınıza bastığımı gördünüz mü hiç? Değiş tokuş ettiğim kesemi sizden geri almak için üzerinize adamlarımı mı saldım? Alıp kaçmaya mı çalıştım?"

Buna verecek bir cevabım yoktu. Sözlerine devam etti.

"Tamam beyim, tamam! Bana katlanamıyorsunuz; bunu da anlıyorum ve sizi suçlamıyorum. Artık ayrılmamız gerekiyor, bu açık; zaten artık siz de benim canımı sıkmaya başlamıştınız. Dolayısıyla sizi utanç verici varlığımdan kurtarmak için teklifimi son bir kez daha yineliyorum: Gölgenizi benden satın alın."

Keseyi uzattım: "Bu bedel karşılığında."

"Hayır!"

Derin bir nefes aldım ve yeniden konuşmaya başladım. "Ne olursa olsun, bayım, bu konuda ısrar ediyorum. Lütfen artık yolumdan çekilin. Bu dünya ikimize de yetecek kadar geniş."

Güldü ve yanıt verdi: "Gidiyorum, ama önce naçiz hizmetkarınızla görüşmek isterseniz beni nasıl çağırabileceğinizi de söyleyeyim size. Tek yapmanız gereken kesenizi sallamak ve içindeki tükenmeyen altınları şıngırdatmak; bu sesi hemen duyarım. Bu dünyada herkes kendi çıkarını düşünür ama bakın ben sizin çıkarınızı da düşünüyorum. Zira size yeni bir güç bahşediyorum. Ah bu kese! Gölgenizi güveler yiyip bitirdikten sonra bile kese aramızda güçlü bir bağ olarak kalacaktır. Neyse, yeter artık, altınlarım sayesinde sizde beni avucunuzda tutuyorsunuz, na-

çiz kulunuzu istediğiniz an çağırabilirsiniz; dostlarıma büyük bir hevesle hizmet ettiğimi ve özellikle de zenginlerle iyi geçindiğimi kendi gözlerinizle gördünüz. Tek istisna gölgeniz beyefendi, bakın bunu iyi bilmeniz lazım... Onu bir daha hiç göremeyeceksiniz, tek bir koşul dışında tabii."

Gözlerimin önüne eski günlerden kalma insanlar geldi. Hemen sordum. "Bay John da size imzasını verdi mi?"

Gülümsedi, "O kadar iyi bir dosttu ki, böyle şeylere hiç gerek kalmadı."

"Peki şimdi nerede? Tanrı aşkına bilmek istiyorum!" Duraksayarak elini cebine soktu ve saçlarından tutarak Bay John'un soluk, deforme olmuş bedenini ortaya çıkardı. Adamın morarmış ölü dudaklarından şu sözcükler döküldü: *Justo judicio Dei judicatus sum; justo judicio Dei condemnatus sum* – "Beni Tanrı'nın muhteşem adaleti yargıladı; beni Tanrı'nın muhteşem adaleti mahkum etti."

Dehşete kapıldım. Elimdeki keseyi uçuruma attım ve karşımdaki adama son olarak şu sözleri söyledim: "O zaman sana Tanrı adına emrediyorum, iğrenç yaratık. Yıkıl karşımdan ve bir daha da gözüme görünme!"

Nemrut bir ifadeyle yerinden kalktı ve yabani otların bürüdüğü bu ıssız bölgeyi çevreleyen kayaların ardında gözden kayboldu.

## IX

Gölgesiz ve beş kuruşsuz kalmıştım ama göğsümden de ağır bir yük kalkmıştı, huzurluydum. Aşkımı kaybetmemiş olsam ya da bundan dolayı kendimi suçlu bulmasam, mutlu olduğumu bile söyleyebilirdim. Ama şimdi ne yapacağımı bilemiyordum. Ceplerimi karıştırdığımda birkaç altın buldum ve gülerek onları saydım.

Atım aşağıda, handa kalmıştı. Oraya dönmeye utanıyordum, hiç değilse günbatımını beklesem iyi olacaktı. Fakat güneş halen epey yüksekteydi ve ben de yakındaki bir ağacın gölgesine uzanarak huzurlu bir uykuya daldım.

Çekici imgeler, neşeli bir dansla birbirlerine karışarak güzel bir düş oluşturdular. Mina, başında çiçeklerden yapılmış bir taçla önümden geçti ve bana sevecen bir şekilde gülümsedi. Dürüst Bendel'in de başında çiceklerden örülmüş bir taç vardı ve beni dostça selamlayarak hızla önümden geçti. Daha birçok kişiyi ve bu arada sevgili Chamisso, uzaktaki kalabalığın arasında sanırım seni de gördüm. Ortamdaki parlak, güçlü ışığa rağmen hiç kimsenin gölgesi

yoktu ve daha da garibi hiç de kötü görünmüyordu bu durum. Çiçekler ve şarkılar... Palmiyelerin altında aşk ve neşe... Bu ele avuca gelmez sevimli imgeleri ne yakalayabiliyor ne de onlara bir anlam verebiliyordum; ama böyle rüyalar görmekten zevk aldığımı biliyordum ve uyanmamak için özel bir çaba harcadım; hatta uyandıktan sonra bile gözlerimi bir müddet kapalı tutarak yavaşça silikleşen bu görüntüleri bir süre daha ruhumun önünde tutmaya çalıştım.

Nihayet gözlerimi açtığımda güneş hâlâ gökyüzünde ama doğu yönündeydi, belli ki bütün geceyi burada uyuyarak geçirmiştim! Bunu hana geri dönmemem gerektiğine ilişkin bir işaret olarak yorumladım. Oradaki eşyalarımın kaybını kolayca sineye çekerek yola yaya devam etmeye karar verdim ve geleceğimi kaderimin ellerine teslim edip dağın eteğindeki ormanın içine uzanan bir patikayı kestirdim gözüme. Aklıma ne arkama bakmak ne de büyük bir servetle geride bıraktığım Bendel'e dönmek geldi ki bunu rahatlıkla yapabilirdim. Kendime, bu dünyaya sunacağım yeni kimliğimin ışığında şöyle bir baktım. Elbiselerim oldukça mütevazıydı. Üzerimde eski, siyah, kısa bir ceket vardı. Berlin'deyken de bu ceketi giyerdim ve her nasıl olduysa uzun zaman sonra ilk defa bu geziye çıkarken yine elime geçmişti. Bunun dışında başımda bir kasket, ayağımdaysa bir çift eski çizme vardı. Doğruldum, o yerin hatırası olarak kendime bir yürüyüş değneği kestim ve hedefsiz yolculuğuma başladım.

Ormanda rastladığım yaşlı bir köylü dostça selam-

ladı beni ve çabucak bir sohbete koyulduk. Her şeyi öğrenmek isteyen bir seyyahın hevesiyle önce yolun nereye gittiğini sordum; sonra bölge, bölgede yaşayan insanlar, dağda yetişen bitkiler gibi şeyler hakkında bilgi aldım. Sorularımı anlayışla ve konuşmaya hevesli şekilde yanıtladı. Söyleşe söyleşe, taşmış ve civarındaki çoğu ağacı devirmiş bir derenin yatağına ulaştık. Güneş ışığı altındaki bu ağaçsız, boş alanı görünce içim buz kesti. En iyisi köylüyü önüme katmak ve arkasından yürümekti. Fakat tehlikeli bölgenin tam ortasına varmıştık ki adam aniden durdu ve bu su baskınının öyküsünü anlatmak için bana döndü. Gölgemin olmadığını hemen fark etti ve cümlesi yarım kaldı.

"Fakat nasıl olur? Beyefendinin gölgesi yok!"

"Maalesef, maalesef," diye yanıt verdim içimi çekerek. "Uzun ve ciddi bir hastalık neticesinde saçlarımı, tırnaklarımı ve gölgemi kaybettim. Bak, amca, görüyorsun işte, saçlarım daha bu yaşımda ağarmış olarak çıktı, tırnaklarım kısacık ve gölgem de bir türlü yeniden görünmedi."

"Vah vah!" dedi, "Demek gölgeniz yeniden görünmedi. Kötü bir şey bu. Pek kötü bir hastalık geçirmişsiniz."

Ama adam öyküsüne devam etmedi ve ilk kavşakta tek kelime etmeden benden ayrıldı. Yanaklarımdan sıcacık yaşlar döküldü. Huzurum yine kaçmıştı.

Yoluma yüreğim ezilerek devam ettim ve artık hiçbir insanın yol arkadaşlığını da aramadım. Ormanın en karanlık bölgelerinden yürüyor, bazen güneşli

bir bölgeyi geçmek için saatlerce bekliyordum ki hiç kimsenin bakışı geçişimi engellemesin. Geceleri köylere sığınıyordum. Amacım yeraltında bir iş bulmak umuduyla dağdaki bir madene başvurmaktı; zira hem içinde bulunduğum durumda yaşamımı idame ettirmek için paraya ihtiyacım vardı hem de kendi kendime zarar vermemi engelleyecek tek şeyin ağır bir işte çalışmak olduğunu fark etmiştim.

Yağmurlu geçen birkaç gün sayesinde epey bir yol kat ettim ama bunun bedelini çizmelerimle ödedim; zira çizmelerimin tabanları bir ayak işçisinin değil, Kont Peter'in ihtiyaçlarına göre yapılmıştı. Artık ayaklarım çıplaktı, en kısa sürede yeni bir çift çizme edinmeliydim. Ertesi sabah küçük bir kasabada büyük bir ciddiyetle bu meseleye el attım. Pazar kurulmuştu ve tezgahlardan birinde hem yeni hem de kullanılmış birçok çizme vardı. Kendime göre bir çizme seçmek ve pazarlık etmek için epey bir vakit harcadım. Hoşuma giden yeni bir çift çizmeyi pahalı diye almaktan vazgeçtim. Böylece kullanılmış ama hâlâ iyi durumdaki sağlam bir çiftte karar kıldım. Tezgaha bakan kıvırcık sarı saçlı, yakışıklı genç çizmeleri gülümseyerek uzattı, karşılığını peşin olarak aldı ve bana hayırlı yolculuklar diledi. Hemen ayağıma geçirdim ve kuzey kapısından çıkarak şehri terk ettim.

Derin düşüncelere dalmış yürürken ayağımı nereye bastığımı fark etmiyordum bile, zira aklım o gece ulaşmayı umduğum ama ulaştıktan sonra kendimi nasıl takdim edeceğimi bilemediğim madene takılmıştı. Daha iki yüz adım atmamıştım ki yolumu

kaybettiğimi fark ettim; çevreme baktığımda balta girmemiş, vahşi bir çam ormanında bulunduğumu fark ettim. İleriye doğru birkaç adım daha attım ve kendimi üzerinde sadece yosun ve çalılık yetişen, aralarında kar ve buz tarlaları bulunan ıssız bir kayalıkta buldum. Hava çok soğuktu; arkama baktım, orman kaybolmuştu. Birkaç adım daha attım—etrafıma ölüm sessizliği hakimdi ve yoğun sis tabakasıyla kaplı, göz alabildiğine uzanan bir buzulun üzerindeydim; ufukta ise soğuk bir güneşin kızıllığı görülüyordu. Dayanılmaz bir soğuk vardı. Bana ne olduğunu bilmiyordum ama dondurucu soğuk adımlarımı sıklaştırmama neden oldu; tek duyduğum uzaktaki suların uğultusuydu. Bir adım daha attığımda bir okyanusun buzlu kıyılarına ulaştım. Binlerce fok balığından müteşekkil bir sürü önümden gürültüyle suya atlıyordu. Bu kıyıyı takip ettiğimde önce çıplak yamaçlar, sonra kayın ve sonra yeniden çam ormanlarını gördüm; birkaç dakika daha dümdüz devam ettim. Şimdi boğucu bir sıcak vardı. Etrafıma bakındım. Bakımlı pirinç tarlalarının arasında dut ağaçlarının altındaydım. Gölgelerine oturdum ve saatime baktım. Küçük kasabayı terk edeli daha on beş dakika bile olmamıştı. Rüya görüyorum herhalde diye düşündüm, uyanmak için dudaklarımı ısırdım ama hayır, uyumuyordum.

Düşüncelerimi toplamak için gözlerimi yumdum. Önümde, genizden gelen ve garip sesli hecelerle konuşan birileri vardı. Gözlerimi açtım. Üzerlerindeki elbiseler olmasa da Asyalılara özgü yüz hatlarından Çinli oldukları belli iki kişi kendi geleneklerine göre,

kendi dillerinde beni selamlıyordu; ayağa kalktım ve iki adım geri çekildim. Artık onları göremiyordum; etrafımdaki manzara tümüyle değişmiş, pirinç tarlalarının yerini ağaçlar ve orman almıştı. Ağaçlara ve etrafımda yetişen otlara baktım. Tanıyabildiklerim Güney Asya'da yetişen bitkilerdi; bir ağaca doğru hareketlendim, bir adım attım ve her şey yeniden değişti. Artık talim yapan acemi erler gibi dikkatle ve küçük adımlar atarak yürüyordum ve şaşkın gözlerimin önünden muhteşem düzlükler, çayırlar, kırlar, dağlar, bozkırlar ve çöller akıp geçiyordu. Evet, hiç kuşku yoktu: ayaklarımdakiler büyülü çizmelerdi.

## X

Sessiz bir minnetle dizlerimin üzerine çöktüm ve şükran gözyaşları dökmeye başladım zira artık tüm geleceğim ruhumun önünde belirmişti. Geçmişteki bir hatam yüzünden insanlıktan kovulan ben, onun yerine hep sevdiğim doğaya yönlendiriliyordum: Yerküre bana bereketli bir bahçe olarak sunulmuştu. O andan itibaren inceleme yapmak yaşamıma yön ve güç, bilim ise amaç verdi. Aslında buna karar vermiş de değildim; sadece zihnimde parlak ve noksansız bir fikir olarak beliren şeyi aslına sadık bir şekilde, ısrarla, bıkmadan, usanmadan tasvir etmeye çalıştım ve tasvirim bu fikre tekabül ettiği ölçüde de kendimden hoşnut oldum.

Bundan böyle hasatını biçmek istediğim tarlaya sahip çıkmak adına şöyle hızlı bir göz atmaya karar verdim ve hiç duraksamadan yerimden doğruldum. Tibet'in zirvesinde bulunuyordum ve birkaç saat önce gözlerimin önünde doğan güneş akşam ufkunda batmak üzereydi. Asya'yı doğudan batıya kat ederek ve bu arada güneşi de sollayarak Afrika'ya ayak bastım. Her yöne defalarca gidip gelerek büyük bir me-

rakla çevremi izledim; Mısır'da eski piramitlere ve tapınaklara bakarken, firavunların çöldeki yüz kapılı başkenti Teb'in yakınlarında bulunan ve geçmişte Hıristiyan münzevileri ağırlamış mağaralara takıldı gözüm. O anda içimden bir ses kesin bir dille "Senin evin burası," dedi. Gelecekteki ikametgahım olarak en korunaklı mağaralardan birini seçtim. Geniş ve konforlu bir mağaraydı ve çakalların girmesi de imkansızdı. Sonra yolculuğuma devam ettim.

Cebelitarık Boğazı'ndaki Herkül sütunlarından geçerek Avrupa'ya girdim; onun kuzey ve güney bölgelerine göz gezdirdikten sonra Kuzey Asya'nın yolunu tuttum ve kutuptaki buzullar üzerinden Grönland ve Amerika'ya ulaştım. Bu kıtanın hem kuzey hem de güney bölgelerini dolaştım ki o sırada güneyde hüküm süren kış beni Ümit Burnu üzerinden yeniden kuzeye yönlendirdi.

Doğu Asya'da gün doğana dek oyalanıp biraz dinlendikten sonra yürüyüşüme devam ettim. Amerika'nın her iki bölümünde de dünyamızın bilinen en yüksek sıradağlarını takip ettim. Dikkatli ve yavaş adımlarla zirveden zirveye atlayarak ve çoğu zaman güçlükle nefes alarak, bir bakmışsın dumanı tüten volkanların, bir bakmışsın kar kaplı tepelerin üzerinden geçerek Elias Dağı'na vardım. Oradan da Berring Boğazı'ndan atlayarak Asya'ya ulaştım.

Asya'nın girintili çıkıntılı batı kıyısını takip ederek o bölgedeki adalardan hangilerine ulaşabileceğimi özel bir dikkatle araştırdım. Çizmelerim beni Malaka yarımadasından Sumatra'ya, Cava'ya, Bali'ye ve

Lambok'a götürdü. Denizi dolduran ufacık adacıklar ve kayalıklar üzerinden Borneo'nun kuzeybatısına ve bu adalar denizinin diğer adalarına bir geçit bulmaya çalıştım, bu uğurda epey bir tehlike de atlattım ama nafile! Umudumu kestim. Nihayet Lambok'un en uç noktasında oturdum ve yüzümü güneye ve doğuya çevirerek içine tıkıldığım bir hücrenin suratıma kapanan demir kapısına bakarmışçasına, sınırlarımı bu kadar çabuk keşfetmiş olduğum için ağladım. Yerküreyi ve güneşin ona ördüğü paltoyu, yani bitki ve hayvan dünyasını kavramak için yaşamsal önemde harikulade Avustralya ile Yeni Zelanda ve bitkisel hayvan türlerini barındıran adalarıyla güney denizinin tamamı bana yasaktı; dolayısıyla toplayacağım ve yapacağım her şey daha en baştan eksik kalmaya mahkumdu—Ah, Adelbert! İnsanların şu nafile çabaları yok mu!

Kuzey yarıkürede kışın en şiddetli olduğu zamanlarda Ümit Burnu'ndan yola çıkıp kutup buzullarının üzerinden batıya doğru ilerleyerek beni Tazmanya'dan ve Avustralya'dan ayıran iki yüz adımlık mesafeyi aşmaya çalıştım. Soğuğa ve denize meydan okuyarak, sürüklenen buzullara atlıyor ve aptalca riskler alıyordum. Nasıl geri döneceğimi düşünmüyordum. Bu zorlu coğrafya bir tabut gibi üzerime kapanabilirdi ama umurumda bile değildi. Fakat hiçbir şey işe yaramadı. Avustralya ve Yeni Zelanda'ya ulaşamıyordum. Her seferinde Lambok'a geri dönüyor ve en uç noktasında oturup yüzümü güneye ve doğuya çevirerek, hücremin demir kapısı suratıma kapan-

dığı için ağlıyordum.

Nihayet kendimi buradan kurtarıp üzgün halde yeniden Asya'nın içlerine girdim; güneşin doğuşunu takip ederek bütün kıtayı doğudan batıya geçtim ve o gece Teb'e, bir önceki öğlen vakti kendime seçtiğim evime ulaştım.

Biraz dinlendikten sonra ilk iş olarak ihtiyacım olan şeyleri gün ışıdığında Avrupa'da edinmeye karar verdim. Her şeyden önce bir çizme frenine ihtiyacım vardı; zira insanın bir şeyleri yakından inceleyebilmek için her seferinde çizmelerini çıkartarak adımlarını küçültmek zorunda kalmasının ne kadar sıkıntılı bir şey olduğunu öğrenmiştim. Çizmelerin üzerine terlik giymek tam da istediğim etkiyi yarattı ve o günden itibaren yanımda hep iki çift terlikle gezinmeyi âdet edindim; bazen tam bir bitkiyi incelemeye dalmışken, bir aslan veya sırtlan ya da insan farkında olmadan yaklaşıyor ve ben de ayağımdaki terlikleri alelacele atıp kaçmak zorunda kalabiliyordum. Güvenilir saatim kısa yürüyüşlerimi ölçmek için harika bir kronometre görevi görüyordu. Bunun dışında bir sekstanta, bazı fizik araçlarına ve kitaplara da ihtiyacım vardı.

Tüm bunları almak için tam da benim işime yarayan cinsten bir sisin örttüğü Londra ve Paris'e birkaç tedirgin ziyarette bulundum. Sihirli altınlarımdan kalanlar da bittikten sonra kolayca bulabildiğim Afrika fildişlerini kullandım ödemeler için. Haliyle yanımda taşıyabileceğim en küçük fildişlerini seçiyordum. Çok geçmeden tüm ihtiyaçlarımı ve gerekli alet

edavatı edindim ve kendi kaynaklarıyla çalışan bir bilim insanı olarak yeni yaşamıma hemen başladım.

Dünyayı dolaştım. Bazen tepelerin yüksekliğini, bazen kaynakların ve havanın ısısını ölçtüm. Bazen hayvanları, bazen bitkileri gözlemledim. Ekvator'dan kutupa, bir dünyadan öbürüne koştum, deneyimi deneyimle kıyasladım. Afrika devekuşlarının veya kuzey denizi kanatlılarının yumurtaları ve meyveler, özellikle de muz ve hindistan cevizi benim en temel besin kaynaklarım oldu. Mutluluğu nikotinde, insan ilişkilerinin sıcaklığınıysa Teb'deki mağarama bekçilik yapan, yeni hazinelerle her döndüğümde sevinçle üzerime atlayarak bana insanlığımı ve bu dünyada yalnız olmadığımı duyumsatan sadık bir kanişin sevgisinde buldum. Ancak bir macera beni son bir kez daha insanlığın arasına geri dönmek zorunda bıraktı.

## XI

Bir gün ayağımdaki terliklerle kuzey ülkelerinin kıyılarında yosun ve mantar toplarken kayalıkların arasından çıkan bir kutup ayısı ansızın önümde belirdi. Terliklerimi fırlatıp denizin ortasındaki bir kayaya basarak hemen karşıdaki adaya yürümeye çalıştım; bir adımımı emin bir şekilde kayaya bastım fakat diğer adımımı atamadan kayanın öteki yanından denize yuvarlandım; ben farkında değildim ama diğer ayağımdaki terlik çizmeme takılı kalmıştı.

Korkunç bir soğuk sarstı beni. Bu tehlikeden binbir güçlükle kurtulabildim; karaya çıkar çıkmaz koşabildiğim kadar hızlı koşup Libya çöllerine attım kapağı. Ancak bu defa başıma güneş geçti ve çok kötü hastalanıp yeniden kuzeye döndüm. Hareket etmenin beni biraz olsun rahatlatabileceğini düşünerek hızlı hızlı doğudan batıya, batıdan doğuya koşmaya başladım. Bir bakmışsın geceye ulaşmışım, bir bakmışsın gündüze; bir yazın sıcağındayım, bir kışın soğunda...

Dünyanın etrafında böyle ne kadar dolandım bilmiyorum. Ateşim yükselmişti, damarlarım yanıp

kavruluyor, büyük bir ızdırapla bilincimi yitirmek üzere olduğumu seziyordum. Ve şu kör talihe bak, böyle haldır haldır koştururken farkında olmadan birinin ayağına basıp canını yakmışım ki güçlü bir tekmeyle yere kapaklandım.

Kendime geldiğimde, içinde birçok yatak bulunan güzel, ferah bir odada rahat bir yatakta yatıyordum. Başucumda biri oturuyordu ve koridorda bir yataktan öbürüne gidip gelen insanlar vardı. Yatağın önüne geldiler ve hakkımda konuşmaya başladılar. Ama benden "on iki numara" diye bahsediyorlardı. Ayak ucumdaki duvardaysa siyah bir mermer levha üstünde doğru bir imlayla adım yazıyordu:

PETER SCHLEMIHL

Bunun bir sanrı olmadığına emindim. Levhada, adımın altında iki satır daha yazılıydı ama onları okuyamayacak kadar bitkindim, yeniden gözlerimi kapadım.

İçinde Peter Schlemihl kelimeleri geçen bir şeyin yüksek sesle okunduğunu açık bir şekide duydum ama ne olduğunu anlayamadım. Dost tavırlı bir adam ve siyah giysili çok güzel bir hanımefendi yatağımın önünde duruyordu. İkisi de tanıdık geliyordu ama kim olduklarını çıkartamadım.

Biraz daha zaman geçti ve gücümü topladım. Adım on iki numaraydı ve uzun sakalım nedeniyle on iki numaranın bir yahudi olduğu düşünülüyordu ki bu kendisine daha az özenle bakıldığı anlamına gel-

miyordu. Gölgesi olmadığı gerçeği kimsenin dikkatini çekmişe benzemiyordu. Çizmelerim ve üzerimde bulunan diğer her şeyin buraya getirildiği, emniyet altında saklandığı ve iyileştikten sonra bana teslim edileceği konusunda temin edildim. İçinde yattığım yerin adı Schlemihlium'du ve her sabah okunan şey de bu vakfın kurucusu ve hamisi Peter Schlemihl için edilen bir şükran duasıydı. Baş ucumda gördüğüm dost canlısı adam Bendel, güzel hanımefendi de Mina'ydı.

Nekahat dönemimi Schlemihlium'da tanınmadan geçirdim ve başka şeyler de öğrendim. Bendel'in memleketinde bulunuyordum. Benim başka koşullarda pek de hayırla anılmayacak altınlarımdan kalanlarla, bahtsız insanların beni hayırla andıkları bu hastaneyi kurmuştu ve hastanenin yöneticiliğini yapıyordu. Mina duldu; bahtsız bir cinayet davası Raskal'ın canına ve Mina'nın servetinin önemli bir bölümüne mal olmuştu. Annesi ve babası artık hayatta değildi. Burada Tanrıdan korkan dul bir kadın olarak yaşıyor ve hayır işleriyle uğraşıyordu.

Günün birinde Bay Bendel'le Mina'nın on iki numaralı yatağın yakınında konuştuklarını duydum.

"Soylu hanımefendi, kendinizi sık sık buranın kötü havasına maruz bırakmanız neden acaba; ölümü arzulayacak kadar kötü bir kaderiniz olduğunu düşünüyor olamazsınız herhalde?"

"Hayır, Bay Bendel, hayır. Uzun rüyamı tüketip kendi içimde uyandığımdan bu yana iyiyim; o gün bu gündür ne ölümü arzuluyorum ne de ondan korku-

yorum. O günden beri hem geçmişe hem de geleceğe dingin bir huzurla bakıyorum. Peki ya siz, eski efendiniz ve dostunuza böylesine hayırlı bir işle hizmet ettiğiniz için sizin de içinizde huzurlu bir mutluluk hüküm sürmüyor mu?"

"Tanrıya çok şükür ki evet, soylu hanımefendi. Başımızdan hakikaten olağanüstü şeyler geçti; yazgımızın kadehinden çok keder ve çok mutluluk yudumladık. Ama kadeh artık boşaldı ve şimdi insana öyle geliyor ki tüm bunlar sadece bir provaymış da biz daha bilinçli bir içgörüye kavuşınuş olarak hakiki başlangıcı bekliyoruz. Zira hakiki başlangıç ikinci başlangıçtır ve insan yeniden o ilk yanılgılarına geri dönmek istemese de onları yaşamış olduğu için yine de mutludur. Ayrıca içimde öyle bir his var ki, eski dostumuz da yaşamda eskisinden daha iyi bir durumda sanki."

"Ben de öyle hissediyorum," diye yanıt verdi güzel dul ve benden uzaklaştılar.

Bu konuşma beni çok derinden etkiledi; ruhum, kimliğimi açıklamakla kendimi tanıtmadan oradan ayrılmak arasında çok gidip geldi. Ama sonunda kararımı verdim. Bir kağıt ve kalem isteyip şu sözcükleri yazdım: "Eski dostunuz da artık yaşamda eskisine kıyasla daha iyi bir durumda ve bir bedel ödemiş olsa da bu bedel bahtıyla barışmak için ödediği bedeldir."

Bu satırları yazdıktan sonra giyinmek istedim, artık kendimi daha güçlü hissediyordum. Yanımdaki küçük sandığın anahtarı getirildi. Tüm eşyalarım içindeydi. Elbiselerimi giyip botanik kutumu siyah

ceketimin üzerine astım. Kuzey ülkelerinden topladığım yosunlar hâlâ kutunun içindeydi ve bu beni çok sevindirdi. Çizmelerimi ayağıma geçirdim, elimdeki kağıdı yatağın üzerine bıraktım ve daha kapı açılır açılmaz Teb yolunu yarılamıştım bile.

Suriye kıyılarında, evimden son çıkışımda tuttuğum yoldan geri dönerken zavallı Figaro'mun bana doğru geldiğini gördüm. Bu muhteşem hayvan sahibini uzun süre bekledikten sonra izini sürmeye başlamış olmalıydı. Durdum ve onu çağırdım. Masum, içten sevgisini yansıtan binbir oyunla havlaya havlaya bana koştu ve kucaklarıma atladı. Onu koltuklarımın altına aldım zira beni takip edebilmesi mümkün değildi ve birlikte eve döndük.

Her şey bıraktığım gibiydi ve gücümü topladıkça yavaş yavaş eski hayatıma geri döndüm. Sadece, bir yıl boyunca kutupların o feci soğuğundan uzak durdum.

Ve işte, sevgili Chamisso'm, hâlâ bu şekilde yaşamaktayım. Çizmelerim henüz aşınmadı ki Tieckius'un meşhur "*de rebus gestis Pollicilli*" (Parmak Çocuğun Yaşamı) eserini okuduktan sonra bundan epey bir endişelenmiştim. Çizmelerim hâlâ eskisi kadar güçlüler, eksilen onların gücü değil, benim gücüm. Tek avuntum bu gücü boş bir amaç uğruna değil ilerici bir amaç için kullanmış olmam. Çizmelerimin beni götürebildiği yerlerin sınırları içinde dünyayı, dünyanın oluşumunu, yer şekillerini, ısı derecelerini, atmosfer değişimlerini, manyetik gücünün belirtilerini ve özellikle de bitki dünyasını herkesten daha iyi ve

daha derinlemesine öğrendim. Yazdığım birçok eserde keşfettiğim olguları elimden geldiğince açık, sistematik ve mümkün olabildiğince aslına sadık kalarak kayıt altına aldım; görüşlerimi ve vardığım sonuçları da yazdığım birkaç makalede özetledim. Afrika'nın iç ve kuzey bölgelerinin, iç ve Doğu Asya'nın coğrafyasını belirledim. *Historia Stirpium Plantarum Utrisque Orbis* (İki Yarımkürenin Bitkilerinin Kökenleri) eserim *Flora Universalis Terrae*'nin (Dünyanın Bitki Örtüsü) önemli bir parçası ve *Systema Naturae* (Doğanın Sistemi) eserimin de bir bölümü olarak ortada duruyor. Bu eserde sadece bilinen bitki türlerinin sayısını en azından üçte bir artırmakla kalmadım; ayrıca doğanın düzeni ve bitki coğrafyası konularına da bir miktar ışık tuttuğumu sanıyorum. Halen yoğun bir şekilde hayvanlar dünyasıyla ilgili yapıtım üzerinde çalışıyorum. Ölümümden önce elyazmalarımın Berlin Üniversitesi kitaplığına teslim edilmesi için gereken önlemleri alacağım.

Seni ise sevgili Chamisso'm, bu garip öykümün koruyucusu olarak seçtim. Umudum, ben bu dünyadan göçüp gittikten sonra dünya ahalisinin hiç değilse bir kısmının öykümden kendisi için yararlı bir ders çıkartması. Ve sen sevgili dostum, eğer insanların arasında yaşamak istiyorsan, gölgene bile paradan daha çok değer vermeyi öğren. Ama sadece kendin ve içindeki iyilik için yaşamak istiyorsan — o zaman zaten bu öğüde ihtiyacın yok demektir.



"Sevgili dostum, insan bir kere düşüncesizlik edip doğru yoldan ayrılırsa, onu hep aşağıya, daha aşağıya çeken başka yollara da sapar; gökyüzünde ona yön gösterecek bir yıldız araması da boşunadır; zira çaresi yoktur, yokuş aşağı gidecek ve intikam tanrıçasına kurban olacaktır."

Modern insanın çaresizliğinin masallara özgü bir üslupla aktarıldığı *Peter Schlemihl'in Olağanüstü Öyküsü*, sonsuz bir servet elde etmek adına Şeytan'a gölgesini satan Peter Schlemihl'in diğer insanlar tarafından aşağılanıp dışlanmasını anlatır. Adelbert von Chamisso'nun edebiyat tarihine damgasını vuran bu eşsiz hikayesi, aradan geçen iki yüzyıla rağmen hâlâ geçerliliğini koruyor.

*"Damgalanmış ve dışlanmış bir adamın çektiği ızdırapların derin bir tasviri."* - Thomas Mann

THG
0655244
CGE

KOLEKTİF KİTAP
| www.kolektifkitap.com |

1 054000 93190